Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 25 (1727) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 18 ЧЭРВЕНЯ 1989 г. ЦАНА 40 зл.

Галасістыя дзяўчаткі з Нарвы: Івона і Агнешка Зібрыцкія і Кася Карабкевіч.

„БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ '89" ДЛЯ ШКОЛЬНІКАЎ

СПЯВАЦЬ ВУЧЫМСЯ ЗМАЛКУ

20 мая ў Бельскім доме культуры адбыўся апошні ўжо ў гэтым навучальным годзе беларускі мастацкі конкурс — „Беларуская песня '89" для школьнікаў.

І на гэты раз пацвердзілася старая праўда, што спяваць трэба вучыцца змалку. Слухаючы са сцэны малых спевакоў, лепш пачынаем разумець, адкуль бярэцца наш такі масавы беларускі спявачы рух. Мастацкае багацце конкурсаў для дарослых відаць, як у люстэрку, і на дзіцячай сцэне. Расспяваныя, раскаханыя ў сваіх цудоўных песнях, беларусы спяваюць штодзень пры розных нагодах і нават без іх. А разам з дарослымі спяваюць і дзеці, аслухоўваюцца з музыкай, са спяваннем на галасы і перажываюць кожную песню па-свойму, з уласным настроем інтэрпрэтуючы яе.

Ці ж не з гэтага вынікае такая масавасць і дзіцячага конкурсу? Вядома, гэта толькі ўмовы, падставы. А за імі стаіць і адданасць настаўнікаў — беларусістаў і музыкаведаў. Гэта дзякуючы іх супрацоўніцтву паміж сабою (нярэдка гэтыя дзве прафесіі сустракаем у адной асобе) і іх шматгадовай працы з дзецьмі мы сёння можам цешыцца такімі дасягненнямі ў дзіцячым спяванні.

У сёлетнім конкурсе беларускай песні прыняло ўдзел некалькі соцень удзельнікаў. Спачатку адбыліся школьныя конкурсы там, дзе навучаецца беларуская мова. Затым лепшыя спевакі выступілі на раённых аглядах — у Беластоку, Бельску, Гайнаўцы і Кляшчэлях. Найлепшыя ж сустрэліся 20 мая на Цэнтральным аглядзе. Прыемную неспадзяванку зрабіў гледачам сваім прыездам новы мастацкі калектыў з Гданьска. Арганізатарам яго і апекуном з'яўляецца настаўніца Анна Іванюк, а мастацкім кіраўніком Ірыней Лаўрэшук. У калектыве спявае сем чалавек, а трое — грае. Гданьшчане прывезлі, апрача дзвюх песень на конкурс, сваё ўласнае прывітанне слухачам, назваўшы яго „Сюрпрыз".

У конкурсе выступілі два вялізныя, 60-асабовыя хоры — з бельскай школы № 3 і са школы ў Старым Ляўкове, тры вакальна-інструментальныя калектывы (па 10-12 чалавек) — з бельскай школы № 3 „Жучкі", з Гданьска і з Пашкоўшчыны „Зярняткі"; два вакальныя калектывы з Гайнаўкі (са школы № 2 і з жыллёвага кааператыву), калектывы з Кляшчэляў, Дашоў, Орлі, Дубічаў-Царкоўных, Малінікаў, а таксама дуэты і салісты малодшага і старэйшага ўзросту.

Пяць гадзін, нават без перапынку, змяняліся на сцэне спевакі. Раён за раёнам, салісты і калектывы. Са сцэны ліліся цудоўныя песні, папулярныя, толькі знаёмыя і нават такія, якія даводзілася чуць першы раз. Перажывалі свае выступленні ўдзельнікі, вельмі хваляваліся за іх апекуны-настаўнікі. А дарослая публіка (была і такая) вельмі шчыра рэагавала на мастацкасць дзіцячых выступленняў. Удалося мне падгледзець (прашу прабачэння), як у час песні „Жураўлі", якую выконваў Адам Жарначук з Рыбалаў (аўтар песні Мі-

(Працяг на стар. 6)

ЦІ ПРАЙГРАЛІ МЫ ВЫБАРЫ?

Мы, беларусы, першы раз у гісторыі Народнай Польшчы прынялі **самастойны** ўдзел у выбарах. Вылучылі ўласных кандыдатаў — Сакрата Яновіча ў Сенат і Яўгена Мірановіча ў Сейм. Атрымалі яны значны працэнт галасоў, а ў некаторых раёнах выйшлі нават у лідэры (даныя апублікуем асобна). За нашымі кандыдатамі не стаялі ні магутныя арганізацыі, ні шматмільённыя сродкі. На іх выбарчую кампанію склалася грашыма жменька актывістаў беларускага руху — хто даў тысячу злотых, а хто пяць або дзесяць. Хапіла на друкаванне пару плакатаў ды лістовак, і на куплю бензіну для некалькіх аўтамашын, якімі пакарысталіся — прыватна — ад спачуваючых асоб. Вынікі галасавання прыемна здзівілі нас. Дабіліся мы больш, чым спадзяваліся.

Нехта можа запытацца, чаму не выступілі мы ў саюзе з Праваслаўнай Царквою або наогул з Кааліцыяй. Адказваем: **мы саюзу хацелі**. І хоць наша працягнутая для супрацоўніцтва рука павісла ў паветры, мы дабразычліва прапагандавалі таксама іх кандыдатаў. Што датычыцца нашых жа, дык добра яшчэ было, калі яны пра іх маўчалі. І гэта дадаткова пацвярджала слушнасць нашага рашэння не адступіцца. Пайшлі мы да людзей з клічам: **„Беларусы! Пра нашы справы будзем гаварыць самі"**.

Нехта запярэчыць: ні Яновіч, ні Міраповіч не прайшлі ў выбарах, не будзе нашых у парламенце Польшчы. Адказваем: так заўсёды будзе, пакуль не зменіцца падзел выбарчых акругаў у карысць беларусаў, каб маглі суверэнна выявіць волю мець або не мець сваіх прадстаўнікоў у найвышэйшым форуме Рэчыпаспалітай.

Мы прайгралі ў выбарах, бо не маглі не прайграць. **Але мы выйгралі ў галасаванні**. Мы сталі важнай палітычнай сілай у рэгіёне, **трэцяй** пасля Кааліцыі і „Салідарнасці". З намі ўжо нельга не лічыцца. І гэта вялікі выйгрыш!

Ад чацвертага чэрвеня — Дня выбараў — беларускія справы і праблемы набылі новае, шырокае значэнне. Прэзентуючы іх у выбарчай кампаніі, нашы кандыдаты атрымалі народную падтрымку. Дзесяткі тысяч выбаршчыкаў Беласточчыны аддалі на іх свае галасы. Гэта сведчыць і аб тым, што ўплывы Беларускага грамадска-культурнага таварыства, „Нівы" ці Беларускага аб'яднання студэн-

(Працяг на стар. 7)

НА МЯЖЫ

Здарылася так, што наша кафедра запрасіла ў Польшчу адну паню з суседняй краіны. Пані гэта была навуковым супрацоўнікам і займалася якраз той галінай навукі, якой займаліся і мы — супрацоўнікі Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Запрошаная пані была дачкой вельмі высокапастаўленага палітычнага дзеяча. Прыехаўшы ў Польшчу, якую ўстрасалі палітычныя крызісы, пані С. чулася як бы палітычнай місіянеркай. Вельмі часта і густа выказвалася на палітычныя тэмы. Калі гаварыць шчыра, дык я з духам яе выказванняў згаджаўся. Быў толькі супраць формы яе выказванняў. Аднак гэта звязваў з тым, што пані С. слаба ведала польскую рэчаіснасць і таму прымяняла ў нас тыя самыя метады агітацыі, якія стасаваліся ў яе краіне. А трэба сказаць. што гэтыя метады не вельмі пасавалі да нашай рэчаіснасці і часам давалі вынік адваротны да таго, які хацела пані С. дасягнуць. Было, аднак, фактам, што пані С. паводзіла сябе вельмі прынцыпова і гэта па сутнасці выклікала нашу апрабату. І тут здарылася нешта такое, што паставіла мяне, як загадчыка Кафедры беларускай філалогіі, у вельмі непрыемнай сітуацыі Пані С. выкарыстала момант, калі былі мы сам-насам і запрапанавала мне нешта такое, што мяне, як гэта гаворыцца, павалила з ног. Пані С. правяла са мной наступную размову:

— Ваш універсітэт прызначыў грошы на гасцініцу для мяне?

— А як жа, маеце запэўнены пакой у добрай гасцініцы.

— Паколькі мне вядома, запрошаныя вамі замежныя госці могуць жыць не толькі ў гасцініцы, але і на прыватных кватэрах?

— Я не ўпэўнены, што так яно ёсць, але здаецца мне, што магчымая такая форма заквaтаравання замежных гасцей, але толькі тады, калі не хапае месцаў у гасцініцах.

— Дык ёсць у мяне адна прапанова.

— Якая?

— Пайдзіце ва універсітэт і скажыце, што я буду жыць у вас. Універсітэт выплаціць вам грошы, а вы гэтыя грошы аддасце мне. Вы не будзеце мець ніякіх клопатаў, бо я і так у вас жыць не буду. Я маю афармленую кватэру пры нашым пасольстве.

Пасля сказанага паняй С. я анямеў і не мог выдавіць з сябе нават аднаго слова. Пані С., заўважыўшы стан майго духа, што завецца. пайшла ў атаку і паглыбіла сваю ідэю. Сапраўды, фармальна ўсё было як бы і ў парадку. Універсітэт нічога не траціў, а нават крыху карыстаў, бо як аказалася, сумы, прызначаныя на прыватныя кватэры, былі крыху меншыя, чым на гасцініцу. Аднак мая сітуацыя была досыць ідыятычнай. Ці ж я сябе не кампраметаваў, ідучы ва універсітэт і прапануючы вырашэнне, якое сведчыць аб тым, што я на прыездзе госця з-за мяжы хачу падзарабіць? Я ж не мог ім сказаць, што грошы на кватэру прызначаны не для мяне, але для пані С. І так я аказаўся паміж молатам і кавадлам. Тым часам пані С. кавала жалеза. пакуль яшчэ гарачае, і дасягнула сваго. Я пайшоў ва універсітэт і сказаў, што пані С. будзе жыць у мяне. Чыноўнікі вельмі ўцешыліся, сказаўшы, што. такое вырашэнне ім адпавядае, бо ёсць клопаты з пакоямі ў гасцініцах. Ну і сталася так, як запланавала пані С. Я атрымаў з універсітэта грошы і перадаў іх пані С., якая ўзяла іх як нешта ёй законна належнае. Хачу прызнацца, што, беручы грошы ў касе універсітэта і даючы іх пасля пані С., я адчуваў сябе вельмі пагана. І да сёння так адчуваю. Не ведаю, як адчувала сябе пані С. Аднак з яе выгляду і паводзін вынікала адназначна, што адчувала сябе зусім добра.

І ўсё ж такі я з гэтага здарэння зрабіў адзін вывад: больш ніколі не прымаць удзелу ў такой аперацыі.

Алесь Барскі

КРЫХУ АПТЫМІЗМУ

31 мая г.г. у Ваяводскай управе ў Беластоку адбылося спатканне членаў Прэзідыума ГП БГКТ з прафесарам Уладзіславам Сэрчыкам, старшынёю Камісіі навукі, асветы і культуры Ваяводскай рады нарадовай. У снежні мінулага года прафесар быў госцем ГП БГКТ, дзе знаёміўся з праблемамі ў дзейнасці Таварыства і абяцаў дапамогу ў іх вырашэнні. З таго леташняга спаткання мне асабліва запамяталася адно выказванне У. Сэрчыка: „Я ўсё маю надзею, што яшчэ дачакаю часоў, калі ў гэтай краіне будзем жыць нармальна. Нармальнасць для мяне азначае таксама нармальныя суадносіны палякаў і беларусаў на Беласточчыне". Скарыстаўшы прыхільнасць прафесара Сэрчыка, Прэзідыум ГП накіраваў на рукі старшыні Ваяводскай рады, прафесара Мар'яна Шаматовіча, мемарыял з пералікам самых істотных для БГКТ нявырашаных праблем. І вось спатканне мела прынесці канкрэтныя прапановы іх вырашэння на форуме Ваяводскай рады. Апрача прафесара Сэрчыка на спатканні прысутнічалі інспектар Куратарыі асветы і выхавання Стэфан Крэнтоўскі, галоўны рэдактар Беластоцкага радыё Станіслаў Пульнар і прадстаўнік Аддзела культуры Ваяводскай управы ў Беластоку Валянціна Казімерчык. „Я хацеў бы, каб сённяшняе спатканне завяршылася ў недалёкай будучыні пастановай Ваяводскай рады адносна беларускай меншасці на Беласточчыне, накшталт тае, якая была прынята ў 1966 годзе", — сказаў на самым пачатку У. Сэрчык. Затым прысутныя прыступілі да разгляду пастулатаў БГКТ, вырашэнне якіх знаходзіцца ў кампетэнцыі Ваяводскай рады.

Адносна беларускага прадстаўніцтва ў органах заканадаўчых улад ваяводства прафесар Сэрчык паўтарыў сваю ранейшую прапанову стварыць пры Ваяводскай радзе нарадовай Клуб беларускіх радных. Са свайго боку У. Сэрчык ахвяруецца актыўна дапамагаць таму клубу пры стаўленні беларускіх праблем на агульнаваяводскім форуме.

Далей было прынята рашэнне, што на найбліжэйшай сесіі Ваяводскай рады будзе пастаўлена справа пабудовы беларускага ліцэя ў Гайнаўцы: пабудова гая ўведзена ў план, а яе рэалізацыя павінна пачацца ў 1991 годзе.

Разглядаючы справы асветы, Аляксандр Баршчэўскі звярнуў увагу прысутных на тое, што абодва беларускія ліцэі не маюць падручнікаў для навучання беларускай літаратуры і мовы. Настаўнікі і вучні вымушаны карыстацца савецкімі падручнікамі, якія, з увагі на іншую асветную сістэму ў СССР, не пасуюць да нашых школьных праграм. Паколькі праблема выходзіць па-за рамкі кампетэнцыі Ваяводскай рады, было вырашана ... БГКТ супольна з Куратарыяй асветы і выхавання накіруюць міністру нацыянальнай адукацыі прашэнне аб прыняцці адпаведных мер для напісання і зацвярджэння беларускіх падручнікаў для ліцэяў.

БГКТ неаднаразова ставіла пастулат увядзення ў праграму навучання гісторыі на Беласточчыне беларускіх аспектаў, што спрыяла б пашырэнню ведаў аб беларусах сярод палякаў і стварала б прадпасылкі да належнага ўзаемаразумення. Прафесар Сэрчык паабяцаў, што на сесіі Ваяводскай рады запрапануе сфінансаванне навуковага апрацавання гісторыі нашага рэгіёна, якое асвятляла б і беларускае пытанне на Беласточчыне, з мэтаю ўвесці яго як метадычны дапаможнік для навучання гісторыі ва ўсіх школах ваяводства.

Затым разглядалася справа павелічэння часу беларускай радыёперадачы. Беластоцкае радыё мае ў тыдні 28 гадзін праграмы: беларусам адведзена толькі паўгадзіны. БГКТ дамагаецца штодзённай передачы працягласцю паўгадзіны. Рэдактар Станіслаў Пульнар сказаў, што сам ён часу беларускай перадачы павялічыць не ў змозе, а начальства Польскага радыё ў Варшаве зрабіць таго не хоча, прыводзячы такую аргументацыю: украінцы ў Польшчы таксама з радыёперадачамі маюць кепска, чаму ж тады беларусам мелася б бьць лепей? Зразумела, у такім выпадку мала што зробіш, але С. Пульнар запрапанаваў напісаць прашэнне да старшыні Камітэта па справах радыё і тэлебачання, міністру Ежы Урбану. С. Пульнар станоўча адгукнуўся на прапанову БГКТ адносна пашырэння беларускай тэматыкі ў польскамоўных перадачах беластоцкага радыё.

БГКТ мо... дувае недахоп інструктараў да працы з аматарскімі калектывамі: драмгурткамі, хорамі, танцавальнымі групамі. Надзеяй на будучыню з'яўляюцца шырэйшыя ў апошнім часе кантакты з БССР. Валянціна Казімерчык з Аддзела культуры Ваяводскай управы ў Беластоку раз'ясніла, што яе Аддзел дзеліць фінансавыя сродкі па тэрытарыяльнаму прынцыпу, а не па нацыянальнаму. Але гэтую справу можна вырашыць, паколькі Беласток мае добрыя кантакты з Гродзеншчынай: размовы ў гэтай справе ўжо праводзіліся, і гродзенцы ахвяруюцца прысылаць сваіх інструктараў для дапамогі аматарскаму руху на Беласточчыне.

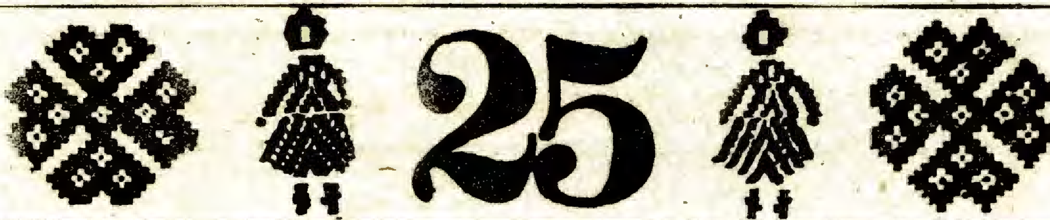
Здаецца, што нарэшце будзе вырашана адна немалаважная справа з пабудовaю Беларускага музея ў Гайнаўцы. Музей будуецца грамадскім пачынам і як такі павінен быць уведзены ў план грамадскіх пабудоў. З гэтым звязана фінансавая дапамога дзяржавы. Уклад грамадскіх сродкаў у пабудову музея даўно ўжо перасягнуў суму, якая дае права на ўвядзенне яго ў вышэй спамянуты план. Аднак з-за нейкіх бюракратычных затрымак гэта не было зроблена. Прафесар Сэрчык паабяцаў афарміць гэтую справу на працягу бліжэйшага месяца.

Асаблівую увагу ўсе прысутныя звярнулі на знявечанне беларускіх назваў мясцовасцей на Беласточчыне. Спатканне закончылася пагадненнем, што пастулат БГКТ адносна вяртання гістарычных назваў мясцовасцей (уключна з устанаўленнем надпісаў на дзвюх мовах: польскай і беларускай) будзе ўведзены ў пастанову Ваяводскай рады.

Вядома ж, калі тая пастанова будзе прынята...

Клімат вакол цэлага беларускага комплексу спраў на Беласточчыне далей неспрыяльны, але вось гэтае спатканне прынесла першы свежы подых. Паявілася крыху надзеі на нармальнасць... Але трэба зразумець, што тае нармальнасці не адвае адзін прафесар Сэрчык. І таму лічу ягоную прапанову стварыць Клуб беларускіх радных надзвычай істотнай пажаданай. Калі імкнемся мець сваіх сенатараў і паслоў, дык чаму ж пакідаем па-за ўвагаю тое, што не патрабуе ажно такіх вялікіх намаганняў, як выбары ў парламент? Трэба, каб беларусы былі ў парламенце ў Варшаве, але трэба перад усім, каб яны былі тут, на Беласточчыне. Прафесар Сэрчык, як старшыня Камісіі навукі, асветы і культуры ВРН і таксама як вучоны-гісторык з немалым аўтарытэтам, абяцае, што зробіць усё магчымае, каб гэты Клуб быў трактаваны ў Ваяводскай радзе на роўных правах з іншымі клубамі. Аптымістычна тое, што першы крок у нашым напрамку зрабіў якраз паляк. Але наступны крок мусяць зрабіць нашы радныя.

Ян Максімюк

Праз некалькі дзён ансамбль „Васілёчкі" выступіць у Бельску з канцэртам з нагоды свайго юбілею — 25-годдзя працы. „Ніва" падключыцца да гэтага святкавання і будзе яшчэ пісаць пра слаўнага юбіляра. Сёння ж хачу, папярэджваючы юбілей нашага роднага беларускага любімага калектыву, назваць некаторыя факты з іх доўгага і карыснага жыцця. Прыпомнім, што гэта калектыў аматарскі. Яго члены — людзі, працуючыя ў розных установах горада. На рэпетыцыі сыходзяцца па вечарах, раз у тыдзень, але перад важнейшымі выступленнямі і кожны дзень. І тады не на дзве гадзіны, а аж да дасканаласці. Ёсць у ансамблі „Васілёчкі" спевакі, якія ад пачатку ў ім былі.

Першыя чатыры гады былі для калектыву гадамі станаўлення. Змяняліся дырыжоры, але калектыў рос. Была ў людзей моцная воля, я б сказала, заўзятасць мець беларускі хор і ўтрымаць яго. У багатай хронікы хору знаходжу занатоўку пачаткаў: „БГКТ — калектыў пачаў першыя заняткі". Далей наступаюць прозвішчы актывістаў хору, якія спяваюць самі і арганізуюць іншых да ўдзелу ў хоры, а таксама назвы падбельскіх вёсак Пасынкі і Дубяжын, адкуль у бельскі хор прыходзяць пеўчыя.

Першым дырыжорам хору быў Аляксандр Лукашук, вядомы нам потым арганізатар і дырыжор гайнаўскага беларускага хору. Вось першы здымак 30 харыстаў. На ім жанчыны ўжо ад самага пачатку ў вышываных блузачках і такіх жа фартушках, мужчыны ў кашулях з вышыванай манежкай збоку. Такія строі — гэта арыгінальныя святочныя ўборы нашых бабак і дзедкаў, якія і дагэтуль захоўваюцца ў сундучках, або ўжо і ў шафах па ўсіх вёсках Беласточчыны. Гэта вельмі каштоўныя строі, хоць трэба сказаць, што бедна яны выглядаюць у параўнанні з тымі строямі, якія цяпер маюць „Васілёчкі".

На працягу двух гадоў гэтага пачатковага перыяду бельскі беларускі хор вёў Юрый Шурбак, вядомы потым творца і дырыжор Хору царкоўнай музыкі ў Варшаве. Ён жа па шчаслівай інтуіцыі прыцягнуў у калектыў гарманіста Сяргея Лукашука, які быў тады кіраўніком пачатковай школы ў Галадах. А было ўсё гэта восенню 1967 года. Ад таго часу аж дагэтуль свой лёс Сяргей Лукашук звязаў з хорам. Мастацкае кіраўніцтва над хорам ён прыняў у 1970 годзе. Наступае тады перыяд стабілізацыі, сістэматычнасці. Праца ідзе безупынна. Яе цяжкасцей ніхто не бачыць на шматлікіх здымках і ў шматлікіх выступленнях. Але пра гэтую працу ўсе ведалі. Хроніка хору паказвае нам шматлікія артыкулы, у якіх пісалася пра хор і ў якіх падкрэслівалася праца хору. Без гэтай працы не выраслі б так прыгожа нашы „Васілёчкі", пра якія цяпер можам з поўнай адказнасцю сказаць, што ўступілі яны на ўзровень прафесіяналаў.

Вялікі росквіт хору назіраецца ў канцы 70-ых і ў 80-ыя гады. Тады ў хоры пачынаюць ствараццa групы. Працуе жаночая вакальная група, потым мужчынская, званая „Прымакі" дасканалы дуэт.

Прапорцыі галасоў згарманізаваны. На пачатку 1981 г. гэта прадстаўляецца так: I голас — 10, II — 9, III — 9, IV — 8. Такі склад захаваўся да сёння з тэндэнцыяй да росту колькасці мужчынскіх галасоў. Перастаў Сяргей наракаць на недахоп мужчынскіх галасоў. А ведаем, што якраз гэтая справа з'яўляецца балючай ва ўсіх мешаных калектывах.

Праграма стаецца багатай, прадуманай, мэтанакіраванай. У яе ўліваецца штораз больш мясцовых нашых песень, запісаных у вёсках Беласточчыны, напр. „Ехаў Ясё" з-пад Дубровы ці „А ў полі два дубочкі" з вёскі Курашава на Гайнаўшчыне. Іх музычную апрацоўку і аранжыроўку робіць сам маэстра Сяргей Лукашук.

І канцэрты, канцэрты, канцэрты... Усюды поспехі. Спявалі ў Познанскім, Быдгаскім, Плоцкім ваяводствах, у Варшаве, у Сопаце, на Гродзеншчыне і на Смаргоншчыне. Але іх найбольшая заслуга перад сваім народам і перад гісторыяй, за тое, што спявалі на Беласточчыне. Па яе вёсках і мястэчках, дзе далі больш 600 канцэртаў. Прыезд „Васілёчкаў" у нейкую мясцовасць ставаўся і стаецца вялікім святам, часта адзіным культурным перажываннем для людзей. Песні „Васілёчкаў" уміг ставаліся песнямі слухачоў. Іх падхоплівалі старыя і малыя дзеці. Любоў да роднай песні расла, і той факт, што конкурс беларускай песні цяпер, як для дарослых, так і для дзяцей, на Гайнаўшчыне і Бельшчыне мае масавы характар — велізарная заслуга „Васілёчкаў" — беларускага ансамбля Сяргея Лукашука, нястомнага прапагандыста гэтай песні.

Год за годам ішлі... Прайшло іх 25.

— Я хачу вам задаць адно пытанне, — сказала я Сяргею Лукашуку. — Якія планы і перспектывы на наступныя 25 гадоў?

— Аж на так доўга? — вырвалася ў яго. А потым паінфармаваў аб гэтых планах. — Прыйшлі мы да вываду, і я як кіраўнік, і супольна з усімі што трэба нам нешта новае. З пачаткам бягучага года стварылі мы інструментальную групу з 6 асоб: два акардэоны — I і II (Андрэй Нікіцюк і Юзэф Дэнізяк), флейта (Івона Базылюк), кларнет (Лявон Кудзін), бас (Багуслаў Шульц) барабан (Віктар Мусько). Кіраўніком групы з'яўляецца Юзэф Дэнізяк. Перад нядаўняй паездкай з канцэртам на Смаргоншчыну на Беларусі ўжо разам з інструментальнай групай падрыхтавалі мы новую праграму. Аранжыроўку на інструменты рабілі са мной Валеры Кручкоў, які прыехаў на наша запрашэнне з баяністам Валерыем Ключэнем. Мы цэлы тыдзень па начах у мяне ў хаце працавалі над гэтым. А частку праграмы яны забралі з сабой і потым прыслалі гатовыя партытуры, распісаныя на паасобныя інструменты. У падрыхтоўцы новай праграмы памог нам і Вяслаў Дамброўскі — харэограф з Беластока, ён увёў танцы, рух. Праца ўсяго ансамбля ішла інтэнсіўна, рэпетыцыі адбываліся амаль кожны дзень. Але ўсе гэтыя новыя элементы ажывілі калектыў, натхнулі новым духам. Наша праграма цяпер якую мы і паказалі ў Беларусі дынамічная, каляровая, ёсць рух, танцы, карагод, інструменталісты, ну і, зразумела, песні. У нас у строях будуць змены. Мужчыны атрымаюць прыгожыя, багата вышываныя камізэлькі, а жанчыны новы галаўны ўбор — дэкарацыйныя точкі. У планах новы выезд на Беларусь. У рамках абмену з ансамблем „Світанак" (быў з канцэртам на Днях Бельска) „Васілёчкі", здаецца ўвосень, паедуць у Беларусь.

Сяргей Лукашук (крайні справа).

Ад рэдакцыі „Нівы" і ад сябе хачу сказаць вам, дарагія „Васілёчкі": з нагоды вашага юбілею ад шчырага сэрца жадаем вам, каб вы ўсюды і яшчэ праз сто гадоў спявалі родную песню і разносілі яе славу па свеце!

Вера Валкавыцкая

Фота з архіву

ПОГЛЯДЫ

ДОБРААХВОТНАСЦЬ — ПРЫВІЛЕЙ?

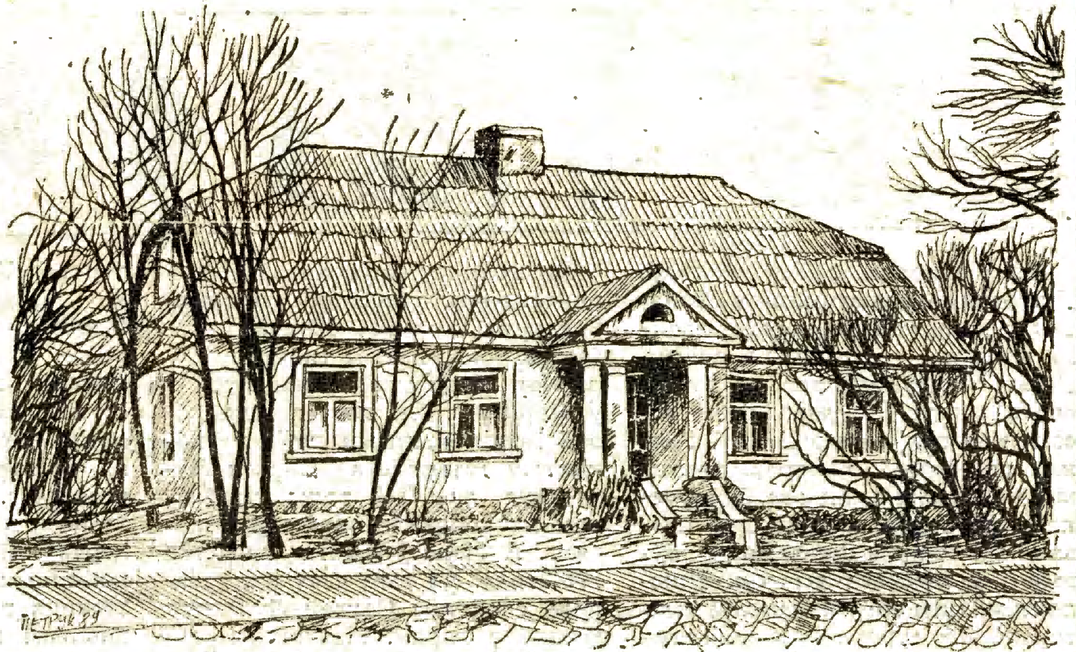
Трапіў мне ў рукі ліпеньскі нумар (за 1988 г.) „Polityki“, у якім друкаваўся артыкул Е. Тамашэўскага „Mniejszości — temat wstydliwy“. Вельмі цаню публікацыі Е. Тамашэўскага, аднак з яго некаторымі меркаваннямі часам не магу згадзіцца. Вось хаця б і на тэму выказванняў у вышэй памянутым артыкуле. Ежы Тамашэўскі, пішучы аб неабходнасці развіцця школьніцтва для нацыянальных меншасцей у Польшчы, пераконвае сваіх чытачоў, што гэтае развіццё павінна залежыць выключна ад добраахвотнасці. „Калі ніхто не пашле сваіх дзяцей у меншасныя школы, тады тыя школы падвергнуцца самаадвольнай ліквідацыі“, — гаворыць ён. І тут абуджаюцца мае сумненні. Хто ведае гісторыю і ўмее назіраць жыццё, здолее прывесці шматлікія прыклады, як пры дапамозе выпрабаваных спосабаў — і то зусім у недалёкім мінулым — розныя „арганізацыі“ дапамагалі людзям адракацца не толькі ад роднай мовы... (Пры нагодзе хачу прапанаваць чытачам пазнаёміцца з працай Віктара Ярмалковіча „Białoruska Chrześcijańska Demokracja“, надрукаванай у 11-12 нумары „Więzi“ у 1986 годзе).

Разглядаючы праблемы нацыянальных меншасцей у сучасным свеце, мы не можам не заўважыць, што ў асноўным з'яўляюцца яны вельмі складанымі. Вядома, ва ўсіх цывілізаваных дзяржавах — і ў Польшчы таксама — пачатковая адукацыя з'яўляецца абавязковай. Ці трэба каго пераконваць, што калі б зрабіць навучанне дзяцей неабавязковым, то за выключэннем лічаных адзінак у грамадстве закрасавалася б масавая непісьменнасць? А чым з'яўляецца для народа і для дзяржавы непісьменнасць, усім таксама вядома. Дык чаму тады, калі згодна з канстытуцыяй усе грамадзяне быццам роўныя перад дзяржавай, палякі сваёй мове вучыцца маюць абавязак, а, скажам, беларусы ў вывучэнні роднай мовы вымушаны карыстацца „прывілеем“ добраахвотнасці? Вынік такога стаўлення справы — абавязковае вывучэнне толькі дзяржаўнай мовы — гэта перспектыва непазбежнай асіміляцыі моўных меншасцей.

Часценька гаворыцца, што тое, ці меншасці паддадуцца асіміляцыі, залежыць толькі ад іх саміх, бо наша дзяржава, тым, хто хоча захаваць сваю мову і культуру, не робіць перашкод. Пярэчыць не буду. Дзяржава перашкод не робіць — шкодзіць адсталасць, якую сённяшняе грамадства атрымала з мінуўшчыны разам з феадальнымі традыцыямі і поглядамі, з недахопамі ў выхаванні, а часам і з яўнымі, у некаторых кругах, праявамі неталерантнасці. І ўсяму гэтаму таксама ніхто ў працягласці, здаецца, перашкод не робіць... рашучых, вядома. Старажытныя грэкі гаварылі: людзі ненавідзяць тых, каго крыў-

(Працяг на стар. 11)

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Двор у Райградзе.
Мал. У. Петрука.

ПРЫКЛАДНЫ КАНСПЕКТ УРОКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ У ДРУГІМ КЛАСЕ

Тэма ўрока: Вясна ідзе — гутарка аб зменах і з'явах у прыродзе. Назвы прадметаў, якіх многа, на аснове верша „Прадвесне“.

Дыдактычная мэта: Знаёмства вучняў са з'явамі і зменамі ў прыродзе вясною. Удасканальванне тэхнікі чытання і пісання. Назвы прадметаў, якіх многа.

Выхаваўчая мэта: Разбуджэнне эстэтычных пачуццяў і пашана прыроды. Прывучэнне да старannага пісьма.

Метады працы: слоўны — гутарка, апавяданне; аглядны — паказ, практычныя заняткі.

Форма заняткаў: Урок.

Ход урока.

1. Арганізацыйны момант.
2. Уступная гутарка;

а) урок пачынаецца рэбусам:

Вучні рашаюць рэбус, яго развязкай ёсць сказ: Вясна ідзе (тэма ўрока).

3. Тлумачэнне новага матэрыялу:

а) выразнае чытанне настаўнікам верша „Прадвесне“ (верш чытаецца з памяці),

б) выказванні вучняў на тэму прачытанага верша. Аб якіх сімптомах ранняй вясны расказваецца ў вершы? (Хутка растае снег, бягуць гамантлівыя ручайкі, чуваць радасны спеў птушак, растаюць ледзяшы).

в) разглядаецца альбом „У веснавыя дні“. Коратка перадаецца апісанне веснавога дня. — Якія змены і з'явы вы заўважылі ў надвор'і, у полі, у паводзінах птаства? (Людзі выйшлі ў поле. Птушкі ўюць гнёзды і будуць выводзіць птушанят).

г) распазнаванне голасу птушак па магнітафону: чуваць спеў птушак. Вучні называюць птушак (жаваранак і зязюля). На дошцы вывешаны малюнкі птушак.

д) засваенне ведаў аб словах, якія называюць прадметы, якіх многа. Калектыўнае чытанне верша „Прадвесне“. Вышукоўванне слоў і набіранне слоў да пытанняў: хто?, што?: (слязінкі, краі, сняжынкі, песні).

дж) праца ў групах. Кожная група атрымоўвае заданні — праца з канвертамі.

Заданне I-ай групы: Замест малюнкаў напішыце патрэбнае слова (малюнкі буслоў, трактараў, сшытка, алоўка).

Заданне II-ой групы: Пастаўце пытанні да наступных прадметаў (?) кветкі, (?) поле, (?) дзеці.

Заданне III-ай групы: Замест кропак устаўце патрэбную літару: сонe.ка, Пец., сан., л.жы, .веткі.

Аналізуюцца заданні трох груп. Кожная група запісвае назвы прадметаў, якіх многа. Звяртаю ўвагу на старannае пісьмо.

4. Фізкульмінутка.

5. Замацаванне ведаў:

а) уключаю графаскоп, на паперы запісаны словы:

чаромхі	зазелянелі
мядзведзь	распускаюцца
мурашкі	вылез
травы	паўзуць
кветкі	цвітуць

Да слоў з левага слупка пастаўце пытанні і падбярыце патрэбнае слова з правага слупка.

Вучні зачытваюць словы, якія абазначаюць многа прадметаў, звяроў, раслін, запісваюць іх у сшытак.

б) паказваю жывыя кветкі ў вазонах. Вучні іх называюць (лотаць, пралеска, падснежнік). Напамінаю, што многія кветкі знаходзяцца пад аховай.

в) складанне сказа са слоў:
прыроду!, Любі, шануй, і.

Зачытайце сказ. Сказ запісваюць у сшыткі: Любі і шануй прыроду.

Выказванні вучняў: Чаму мы павінны адносіцца з любоўю і пашанай да прыроды? (Ахоўваем дрэўцы. З іх вырастуць вялікія дрэвы, яны тады пойдуць на добры спажытак людзям. Нельга скідаць гнёздаў і малых птушанят. Птушкі карысныя, жывяцца насякомымі, прыгожа спяваюць).

6. Хатняя праца: Навучыцца прыгожа чытаць верш „Прадвесне“.
7. Праверка хатняй працы.
8. Ацэнка ведаў вучняў. Вучні атрымліваюць значок „Сябар прыроды“.

Апрацавала настаўніца
Пачатковай школы ў Ласінцы
Ніна Абрамюк

ЮЛЬЯНА ВІТАН-ДУБЯЙКОЎСКАЯ
СМЕРЦЬ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

— 2 —

— Юлінька, як добра, — зноў пачаў Іван, — што ты прыехала, я так сумаваў за табой; усё думаў, што ты маеш жаль да мяне і таму не прыязджаеш.

— Ясенька, мой мілы, які жаль я магу мець да цябе, ты ж мой родны, адзіны!..

— Так Юлінька, ты добрая, але ж я перад табой вінаваты, увесь час гэтая думка мучыла мяне.

— Ну, бачу, ты сапраўды меў шмат часу на ўсялякія медытацыі і ты не ведама чаго мучыў сябе сумнымі думкамі.

— Ах, не кажы, Юлінька, я ведаю, што я перад табою вінаваты. Я ж хачу табе ўсё выказаць, каб мне было лягчэй.

— Добра, Ясенька, ты можаш мне ўсё казаць, што цябе мучыць, але ты занадта пераняўся ўсім сёння. Вось хутка час абеду, а потым табе адпачыць трэба, а калі сон цябе падмацуе, то тады можаш сабе спавядацца. Вось лепш я табе буду апавядаць, што чутно ў Вільні, а ты спакойна слухай.

І пачала я апавядаць аб усім і ўсім. Пад спакойны тон маёй гутаркі ён пачаў драмаць. Прыняслі абед, сястра засталася карміць хворага, а мяне запрасілі ў агульную сталовую. Доктар прысутнічаў таксама, ён пазнаёміў мяне з сімпатычным ксяндзом, яшчэ маладым, на выгляд каля 35 гадоў. Я сядзела каля ксяндза. Пачуўшы, што я з Вільні, завязалася агульная гутарка аб вызваленні Вільні, якая гэта была вялікая радасць і як народ шчыра маліўся перад Вострай брамаю і дзякаваў Маці Божай за заступства, і якія пасля цяжкіх гадоў вайны і бальшавіцкай акупацыі былі ўрачыстыя маёвыя набажэнствы, дзе людзі тысячамі залівалі вуліцы перад Вострай брамай, апавядала я.

Пасля абеду я папрасіла ксяндза прысвяціць мне хвіліну часу, бо маю да яго асабістую просьбу. Мы выйшлі на веранду, селі ў куточку, і я пачала апавядаць аб Івану Луцкевічу, вядомым беларускім дзеячу, які тут дажывае свае апошнія дні; што ён, калі яму казалі яшчэ ў Вільні аб споведзі і святым прычасці, адпавядаў, што, мусіць, яго ўжо хаваць хочуць і што самае сумнае тое, што ён шмат гадоў не быў у споведзі і што трэба вельмі асцярожна яго да гэтага падрыхтаваць.

— Пані крэўная? — спытаў мяне ксёндз.

— Не, але гэта для мяне вельмі блізкі і дарагі чалавек; ягоныя родзічы ў далёкім Мінску, тутака я ім апякуюся і не хацела б перад Богам, як і ягонымі крэўнымі мець на сумленні

ПРЫГРАНІЧНАЯ СУСТРЭЧА

У нядзелю, 28 мая г.г., між Гарадком і Валілямі, у лясочку Барок адбылася прыгранічная маніфестацыя дружбы насельніцтва Гарадоцкай гміны і прыгранічных раёнаў БССР: Бераставіцкага і Ваўкавыскага.

Прыбылі ў Барок тысячы людзей. Многа беластаччан прыехала сюды з намерам прадаць-купіць, загандляваць з суседзямі, якіх прыехала на аўтобусах усяго пяцьсот чалавек. Некалькі гадзін перад афіцыйнай часткай беларускія страганы былі проста недаступнымі, карысталіся вялікім зацікаўленнем польскіх пакупнікоў. Харчовыя і кулінарныя пункты з Гарадка і Міхалова таксама мелі сваіх кліентаў.

А 11 гадзіне пачаўся канцэрт аркестра Механічнага тэхнікума ў Беластоку. Пасля на сцэну ўвайшлі школьнікі з Гарадка, Бераставіцы і Ваўкавыска, якія супольна спявалі і дэкламавалі вершы. Сваю мастацкую частку пачалі яны песняй „Пусть всегда будет солнце".

Хаця сустрэча адбывалася з нагоды Міжнароднага дня дзіцяці, можна было на ёй пазнаёміцца з кандыдатамі ў сенатары і паслы, якіх выбіралі 4 чэрвеня. З дакладамі выступілі: першы сакратар гміннага камітэта ПАРП у Гарадку Юры Цыванюк і намеснік старшыні гарадской рады ў Ваўкавыску Цімафей Іванавіч Бязносік.

Затым школьнікі далей працягвалі сваю песенную і танцавальную праграму. Моцна прагучаў Зварот школьнікаў аб абароне міру на свеце і дзяцей ад крыўды, які быў уручаны старшыні Ваяводскай рады нарадовай у Беластоку праф. Мар'яну Шаматовічу.

Своеасаблівы і цікава праходзіў выбарчы фэст, арганізаваны школьнікамі з удзелам кандыдатаў у сенатары і паслы. Да іх моладзь кіравала пытанні і мастацка-жартоўныя заданні пры акампанеменце аматарскай капэлы з Васількова. Такім спосабам рэкамендаваліся кандыдаты ў сенат ПНР — Мар'ян Шаматовіч і Вітальд Карчэўскі, а ў Сейм — Ядвіга Рудзінская-Патэюк, Уладзімір Цімашэвіч і Міраслаў Суравец.

Маніфестацыю дружбы закончылі песенныя і танцавальныя выступленні самадзейнікаў з-за мяжы, з суседняй Беларусі. Шкада толькі, што і афіцыйная прамова і канферанс праходзілі не на беларускай мове.

Міхась Хмялеўскі
Фота Янкі Целушэцкага.

Кандыдаты ў паслы і сенатары мадэліруюць сукенкі паводле сваіх густаў на манекеншчыцах.

На сцэне падворкавая капэла з Васількова.

З дакладам выступіў І сакратар Гміннага камітэа ПАРП у Гарадку Юры Цыванюк.

Сабралася многа людзей з усіх куткоў Беласточчыны, а таксама з Ваўкавыскага і Бераставіцкага раёнаў.

грэх, што адышоў ад нас, не пагоджаны з Богам.

— Добра, разумею паню, — адказаў ксёндз. — Пачну з таго, што зраблю пану Луцкевічу візіт; скажу, што лячуся тут і даведаўся, што маем гэтак выдатнага беларускага дзеяча ў санаторыі, і я прыйшоў, каб з ім пазнаёміцца і буду гутарыць аб справах агульных. Справы Божыя пакінем на пазнейшыя гутаркі і спадзяюся, што пані, як набожная жанчына, мне ў гэтым будзе дапамагаць.

— Я зраблю, што магу!

Мы развіталіся, і я вярнулася да Івана.

— Што гэта ты так доўга была на абедзе? — з дакорам спытаў ён.

— Я не хацела перарываць твой пасляабедзенны адпачынак.

— Я драмаў досыць перад абедам, ты абяцала мяне выслухаць.

— Ну, дык пачынай, калі гэта цябе так мучыць.

— Юлінька, — пачаў Іван, — гэтыя апошнія месяцы, лежачы самотны і хворы, я меў шмат часу быць з сваімі думкамі. І я думаў аб табе, я зноў перажыў, як мы пазнаёміліся і пакахаліся, якая ты для мяне была заўсёды добрая, а я часта быў „немагчымым", а галоўнае, што я не паруліўся даць табе сваё імя. І вось гэта мяне асабліва мучыць, што за ўсімі справамі я забыўся аб нашай асабістай справе. Чаму ты мяне ў той час не лаяла і не дамагалася свайго права?

Я яго супакоіла, як магла, што хвароба і цяжкія абставіны маёй сям'і былі перашкодай, што тут больш маёй віны, чым яго, што ў Вільні ніхто на нас коса не глядзеў, што мы не венчаныя; усе, хто нас ведаў, разумелі, што ў такіх абставінах, як мы былі, цяжка вымагаць, каб мы пажаніліся. Але цяпер вайна скончылася, на канферэнцыі ў Версалі вырашаецца лёс новае Еўропы і Незалежная Беларусь зажыве сваім собскім жыццём. Няхай цяпер іншыя вядуць далей беларускія справы, а ты заслужыў на адпачынак і вось я прыехала, каб цябе даглядаць і як толькі паправішся, то разам паедзем у Вільню і там абвянчаемся.

— Не, Юлінька, — радасна ўсхапіўся Іван, — мы ўжо тут, перад ад'ездам возьмем шлюб, і падарожжа ў Вільню будзе нашым вясельным. Ну і я хутка папраўлюся, калі ты будзеш пры мне. Ах, як мне хочацца ў Вільню!

Я ўва ўсім з ім згаджалася і падтрымлівала ягоныя летуценні; гэтак я супакойвала і цешыла маё беднае хворае дзіця. Іван, як шмат цяжка хворых, жыў больш успамінамі і летуценнямі, на ўсё глядзеў з надзеяй на лепшае, адным словам у яго аслабела здольнасць крытычна разглядаць нашу жорсткую рэчаіснасць. Ён зноў мог верыць і цешыцца, як дзіця. І я з ім, як дзіця, рабіла планы, што потым на зіму паедзем з Вільні ў Швейцарыю, або Францыю, каб ён там канчаткова выздаравеў. Ён з усяго цешыўся, і калі сястра прыйшла з вячэрай, яна сказала:

— Пан сёння весялей глядзіць і мае лепшы апетыт, вось што значыць мець мілых гасцей!

Мне пара было ісці дахаты, і калі я на сон цалавала Івану вочы, ён сказаў:

— Вось сёння я буду добра спаць, але ты толькі раней прыходзь.

Я пайшла пехатой, каб на свежым паветры абдумаць сённяшні дзень.

— Божа, ён адыходзіць ад нас, Божа, памажы, каб ён паяднаўся з табою і гэткі радасны, як сёння, увайшоў у светласць Тваю.

Больш я не смела прасіць за яго. А за сябе маліла, каб Бог мне даў сілы з пакорай усё перанесці.

(Працяг будзе)

СПЯВАЦЬ ВУЧЫМСЯ ЗМАЛКУ

(Працяг са стар. 1)

калай Ігнацюк з Рыбалаў, душа калектыву „Хлопцы-рыбалоўцы“), жанчыны ў пярэдніх радах употай змахвалі слязу, а адна з іх, яшчэ зусім маладая, і добра расплакалася. Відаць, гісторыя, расказаная ў песні-баладзе. нешта прыгадала ёй з уласнага лёсу.

Падабаліся і іншыя салісты. Наогул, цешыць вялікая колькасць добрых, ад прыроды пастаўленых і вельмі звонкіх галасоў, як дзявочых, так і хлапечых. Добра спявалі Гражына Галавачык, Ёля Загон, Марыя Аліфер, Агнешка Камінская, Ася Барташэвіч, Войтэк Томчук, Эва Стэльмашук, Эля Ваўранюк, Кася Коршак і іншыя. А асабліва спадабаліся слухачам салісты — малышы: сямігадовы Аркадзік Якімюк і васьмігадовая Юльянка Карзуновіч з Чыжоў. Не па ўзросту моцныя, гучныя, роўныя і чыстыя галасы. Іх апякунка-настаўніца Ніна Адамюк (сама доўгі час спявала ў гайнаўскім хоры) мае выключныя здольнасці да вышукоўвання дзіцячых талентаў.

Вельмі цікава выступілі малыя, што спявалі ў дуэтах: хлопцы Сымон Ламашкевіч і Лешак Супрунюк з Чарэмхі і дзяўчаткі Эва Дземянюк і Эмілія Дзмітрук з Дубічаў-Царкоўных.

Малыя вакальныя групы вучняў таксама былі прадстаўлены багата: дуэты, трыо, квартэты, квінтэты. Асабліва мілагучна спявалі ў дуэтах сёстры: Крыся і Ёля Семянюк з Храбалоў, Кася і Эва Карабкевіч, а таксама Івона і Агнешка Зубрыцкія з Нарвы.

Вакальна-інструментальны калектыў з Гданьска.

Высокую ацэнку ўсяму конкурсу даў вядомы ў Беластоку старэйшы педагог і настаўнік Беластоцкай музычнай школы, старшыня журы конкурсу Ежы Сьрудкоўскі. „Каб такія таленты, якіх мы сёння тут слухалі, — сказаў ён, падсумоўваючы конкурс, — прыходзілі ў нашу музычную школу, я быў бы ў захапленні. Не ўсе, вядома, хто сёння тут спяваў, павінны выбраць прафесію спевака. Але некаторыя, з выключнымі галасамі і добрым слухам, могуць і павінны кіраваць свае жыццёвыя крокі на музычны шлях“.

Хочацца яшчэ падкрэсліць добрую арганізацыю конкурсу. Цэнтральны агляд, на якім мне давялося быць, праходзіў спраўна, хутка, прадумана. Усім удзельнікам, з кім удалося правесці перад конкурсам рэпетыцыі, было забяспечана музычнае суправаджэнне сіламі працаўнікоў Дома культуры. Усе дзеці атрымалі гарачы абед (за гэта сардэчна дзякуем дырэкцыі школы № 3), працаваў на месцы буфет з напіткамі і ласункамі, вельмі добра і са знаўствам справы вёў канцэрт канферансье Янка Мордань. Дырэктар Бельскага дома культуры Сяргей Лукашук са сваімі памочнікамі апрацаваў парадак конкурсу і дапамог моладзі, даючы ім у карыстанне добрую апаратуру.

Такім чынам, апошні агляд беларускай песні для школьнікаў пакінуў па сабе вельмі добрыя ўражанні. Моладзь пацешыла сваімі здольнасцямі, новыя беларускія песні пайшлі ў народ і, пэўна, па прыкладу папярэдніх гадоў зноў стануць папулярнымі ў нашым асяроддзі, а тым, хто любіць хадзіць на канцэрты ў час конкурсаў, застаецца цярпліва чакаць да новага культурна-асветнага сезона.

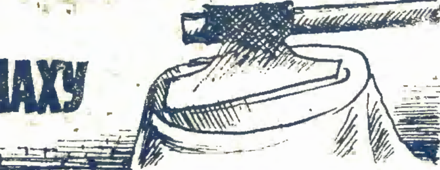
Адам Жарначук — лаўрэат конкурсу беларускай песні для школьнікаў са сваёй сястрой Эвай, якая дадае яму ахвоты спяваць і дапамагае, падтрымоўвае ў адказныя хвіліны.

Аб падсумаванні конкурсу чытайце ў гэтым нумары „Зоркі“.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

ШЛЯХ У ЛЁХ І НА ПЛАХУ

Не кожны вораг нашага ворага падыходзіць нам у прыяцелі. Гэтак можна было б перафразаваць агульнапрыняты ў палітыцы прынцып, калі б яго аднесці да князя Льва-Свідрыгайлы-Баляслава — наймалодшага сына вялікага князя Аляксея-Альгерда і цвярской княжны Улляны.

Пасля вяртання ад крыжакоў і раскаяння перад каралём Ягайлам і вялікім князем Вітаўтам у 1403 г. (адрэзак „Змаганне за раўнапраўе“, „Ніва“ ад 23.IV.1989 г.) Свідрыгайла атрымаў ва ўладанне абшырную Чарнігава-Северскую зямлю. Здавалася б. што тут то ўжо будзе да чаго прыкласці і ягоную невычэрпную энергію і ненасытную прагу ўлады: перад ім прасціраліся неабсяжныя прасторы чарнаморскага і азоўскага ўзбярэжжа, данскіх і кубанскіх стэпаў. І, мабыць, у тым кірунку нацэльвалі і Вітаўт і Ягайла ўвагу Свідрыгайлы, каб якраз такім коштам ён будаваў сваю, калі ўжо не самастойную дзяржаву, то прынамсі прыстойны ўласны княжацкі ўдзел.

Аднак такая перспектыва зусім не спакушала Свідрыгайлу, яго маніў віленскі вялікакняскі пасад. А дзеля апанавання ім патрэбна была вайсковая сіла і то не абы-якая, бо моц Вітаўта расла дзень за днём. Спробы пакарыстацца падтрымкай і дапамогай крыжакоў, апрача вынішчэння ды абязлюднення роднага краю, нічога карыснага Свідрыгайлу не прынеслі. Болей таго: надта ж некарысна падмочвалі рэпутацыю князя, бо ў вачах тадышняга беларускага і ўкраінскага баярства Ордэн і Залатая арда лічыліся найгоршымі іншавернымі ворагамі, прыязь з якімі прымалася за здразу Айчыне. Наймалодшы Альгердавіч добра пра тое ведаў і разглядаўся за іншымі, больш адпаведнымі саюзнікамі.

Вядома, найлепшым партнёрам Свідрыгайлу быў бы вялікі князь маскоўскі Васіль Дзмітравіч. Але пра тое ён мог сабе толькі ў снах марыць. Васіль Дзмітравіч ад самага пачатку свайго княжання (1389 г.) паводзіў сябе мірна, а нават падатліва ў суадносінах са сваім вялікім цесцем Вітаўтам не столькі з прычыны сваяцтва (князёўну Соф'ю Вітаўтаўну, як памятаем, завезлі ў Маскву ў 1391 годзе), колькі з палітычных меркаванняў: Маскоўскае княства ўвесь час мела татарскі нож на сваім горле, і такі магутны сусед, як Вялікае княства Літоўскае, быў адзінай яго падпорай і надзеяй на ратунак. Затым Маскоўскае княства было непараўнальна слабейшым за Старабеларускую дзяржаву, і маскоўскія баяры нездарма ганарыліся тым, што іхні князь „ходит в зятьях у великого Витолта“. Зрэшты, дзякуючы знакамітаму цесцю Васіль і трымаўся на маскоўскім пасадзе, бо канкурэнтаў у яго было хоць адбаўляй. Першынство да вялікакняскай „шапкі Манамаха“ (своеасаблівай кароны вялікіх князёў маскоўскіх) перад Васілём належала ягонаму дзядзьку князю Уладзіміру Данскому ды і родныя браты Васілёвы таксама толькі і чакалі зручнай нагоды, каб авалодаць вялікакняскім пасадам. Але ўсе яны. як агню, баяліся Вітаўта.

Аднак з бегам часу князь Васіль умацаваўся на маскоўскім пасадзе, аддаліў магчымасць „засесці“ яго канкурэнтамі і пачаў употайку ад цесця там ды сям праводзіць уласную палітыку ды супраціўіцца яму. Калі ў 1405 г. Вітаўт павёў справу на далучэнне да Старабеларускай дзяржавы спрадвечна заселеную крывічамі Пскоўшчыну, у Маскве падняўся гвалт. Заручыўшыся дапамогай залежнага ад сябе цвярскога князя, Васіль з вялікім войскам рушыў на захад, спрабуючы здабыць Вязьму, Сярпейск і Казельск (знаходзіліся ў 120-160 кіламетрах ад Масквы), але беларускія вої абараняліся належным чынам і Васілёвы дружыны адкаціліся прэч, пакідаючы ўсланыя целамі сваіх ваяўнікоў подступы да гэтых крэпасцяў.

Папраўдзе, гэтая сутычка вайсковага значэння не мела амаль ніякага, затое палітычная вага яе была вялікая. Яна аказалася пачаткам адкрытых канфліктаў паміж Вітаўтам і яго зяцем, а гэтым сквапна пачалі карыстацца незадаволеныя Вітаўтавай палітыкай удзельныя князі і залежныя ад іх баяры. Першы здрадзіў Вітаўту князь Аляксандр Нелюб Гальшанскі і са значнай світай баяраў, праваслаўных і католікаў (!) перайшоў у Маскву на службу да князя Васіля. Той прыняў перабежчыка з распасцёртымі абдымкамі, даў яму ва ўладанне заможны горад Пераяслаўль, быццам прадчуваючы, што гэта першы струменьчык, які намацвае шлях і пракладвае русла вялікай рацэ, якая цэлыя стагоддзі будзе абяскроўліваць Старабеларускую дзяржаву горш усялякіх найцяжэйшых паражэнняў у бітвах. Гэтае благое прадвесце таксама заўважыў Вітаўт.

Варожасць паміж Вільняй і Масквою паглыблялася. Абедзве краіны паспешліва рыхтаваліся да вырашальнай бітвы. Увосень князь Васіль з маскоўскімі і цвярскімі палкамі ды татарскай ардой увайшоў ва ўладанні Старабеларускай дзяржавы і пачаў пасоўвацца ў кірунку Бранска, хапаючы палон, рабуючы ды палячы. Але яго неўзабаве запыніла і пагнала назад

Спатканне надзеі?

17 мая бягучага года адбылося ўжо другое спатканне прадстаўнікоў нацыянальных таварыстваў у Цэнтральным камітэце ПАРП. Спатканне вёў сакратар ЦК ПАРП Лешак Мілер у прысутнасці кіраўніка Аддзела маладзёжных арганізацый і таварыстваў ЦК Славаміра Вятра і міністра Аляксандра Квасneўскага. Сустрэча гэта мела больш рабочы характар, чым папярэдняя. Прадстаўнікі ўсіх нацыянальных меншасцей ужо меней эмацыянальна, чым раней, гаварылі аб патрэбах меншасных асяроддзяў.

Спатканне пачалося ад прыемнага для мяне моманту. Славамір Вятр заявіў, што закіды, якія былі мною пастаўлены ў адрас беластоцкіх партыйных улад, якія абыякава, нават пагардліва аднесліся да справы кандыдатаў у Сейм ад беларускага асяроддзя, поўнасцю пацвердзіліся і што гэтай справай зоймецца цяпер член Палітбюро, сакратар ЦК ПАРП Юзэф Чырэк. С. Вятр назваў беластоцкія перадвыбарчыя практыкі аферай. На жаль, такая ацэнка ў нічым не магла змяніць выбарчай сітуацыі, у якой прадстаўнікі беларускага асяроддзя мелі мінімальныя шанцы.

Выступаючы ў дыскусіі, крануў я наступныя нявырашаныя справы, якія маюць для беларускай меншасці карэннае значэнне:

1. Справа пабудовы плаціны на рацэ Нарве, якая знішчыла пяць беларускіх вёсак. Ваяводскія ўлады не падумалі аб тым, каб прызначыць хаця б мінімальныя сумы грошай на тое, каб з кожнай з затопленых вёсак перанесці на бераг адну сялібу, якая была б следам і сведчаннем беларускага вясковага будаўніцтва. Вакол вадасховішча ўзнікаюць дзесяткі адпачынкавых цэнтраў, якія будуць месц выключна польскі характар. Такім чынам вадасховішча ў Семяноўцы сталася свайго роду польскім нажом, які ўрэзаўся ў сэрца беларускай этнічнай субстанцыі.

2. Справа спынення польскага асадніцтва ва ўсходняй Беласточчыне, якое вядзецца паводле пілсудчыкоўскіх узораў. Прапануюцца канцэпцыі перасялення на Беласточчыну цэлых вёсак, разам з касцёламі, з Кракаўскага і Келецкага, што давяло б да поўнай дэнацыяналізацыі гэтага этнічнага беларускага рэгіёна.

3. Справа пагардлівага патрактавання патрэб беларускай культуры ў славутай прагараме развіцця культуры Беласточчыны да 2000 года. У праграме гэтай, як вядома, аўтары абыйшлі маўчаннем і нацыянальную спецыфіку Беласточчыны і ўсякія патрэбы беларусаў.

4. Справа неўвядзення пабудовы Беларускага музея ў план „чыновых" пабудоў, што пазбаўляе Беларускі музей належных яму сродкаў.

5. Справа паслядоўнага абмінання і замоўчвання беларускага характару ўсходняй Беласточчыны ва ўсіх турыстычных інфарматарах і даведніках.

6. Справа ўвядзення абавязковага навучання беларускай мовы ў школах у тых мясцовасцях, дзе болей як палову насельніцтва складаюць беларусы.

7. Справа апрацавання падручнікаў па беларускай літаратуры і мове для беларускіх ліцэяў.

8. Справа арганізацыі выдавецтва, якое выдавала б кнігі меншасных аўтараў.

9. Справа дыскрымінацыйнай ліквідацыі ганарараў для тых аўтараў, якія пішуць не папольску.

У заканчэнні падкрэсліў я, што закранутыя мною справы ў большасці „старыя", што ўжо цэлыя гады або і дзесяткі гадоў БГКТ беспаспяхова імкнецца да іх вырашэння.

У падобным духу выступілі прадстаўнікі іншых нацыянальных меншасцей: украінцаў, славакаў, яўрэяў, балгараў, савецкіх грамадзян.

Падсумоўваючы дыскусію, Л. Мілер падкрэсліў тры моманты. Сказаў, што ЦК ПАРП па сутнасці першы раз заняўся паглыбленым аналізам праблематыкі нацыянальных меншасцей, што сённяшняе зацікаўленне гэтымі праблемамі не мае кан'юнктурнага характару, што пры дапамозе прадстаўнікоў таварыстваў ЦК пастараецца апрацаваць комплексны план вырашэння гэтых спраў.

Я асабіста выходзіў з пасяджэння з мяшанымі пачуццямі. Справа ў тым, што ўжо не раз, але толькі ў часе палітычных крызісаў цэнтральныя ўлады праяўлялі зацікаўленне нацыянальнымі меншасцямі, а ў часы стабілізацыі забывалі аб сваіх абяцаннях. Зрэшты, сказаў я аб гэтым публічна і на гэтым жа сходзе. Апошнія гады навучылі нас скептыцызму і крытыцызму. Думаю, што варта кіраўцца імі і цяпер. Не азначае гэта, што не прымаем з адкрытым сэрцам новых практык і дзеянняў у карысць нацыянальных меншасцей.

Дрэнным сімптомам, пакуль што, з'яўляецца ўзрастаючы нацыяналізм, клерыкалізм большасці. Будзем верыць, што гэта з'явы пераходныя.

Аляксандр Баршчэўскі

(Працяг са стар. 1)

ЦІ ПРАЙГРАЛІ МЫ ВЫБАРЫ?

таў далёка перавышаюць скромныя лічбы іх членаў, чытачоў. Гэта сведчыць урэшце і аб тым, што справы беларускай нацыянальнай меншасці нельга зводзіць да культурнай дзейнасці або пакідаць іх па-за ўвагай палітыкаў.

Беларускія справы аказаліся справамі ўсяго Беластоцкага краю. Значыць, і важнымі для Польшчы. Без вырашэння іх не будзе толку ні тут, ні далей. Свядомасць гэтага з'явілася не ў адных нас, беларусаў, у часе нядаўніх шматлюдных мітынгаў і перадвыбарчых сустрэч (таксама і ў польскіх асяроддзях).

Мы прайгралі толькі фармальна, але выйгралі маральна. Узыйшлі на палітычную арэну надзей.

Шчырыя словы падзякі і паклон усім тым, хто ахвяраваў сваім часам, сродкамі і энергіяй дзеля ўдачы супольнай справы!

армія Вітаўта. Аднак да генеральнай сутычкі не дайшло: пачаліся перамовы і князі ўстанавілі перамір'е на год. У гэтым ваянні найболей дасталася насельніцтву маскоўскага княства: татарская арда, вяртаючыся ў свае стэпы, рабавала ды гнала ў няволю, пакідаючы пасля сябе адны трупы ды папялішчы.

Вядома, гэтае часовае пагадненне нічога не змяняла ў варожых адносінах паміж цесцем і зяцем. Усяго таго толькі і чакаў наймалодшы Альгердавіч. З немалой грамадой князёў, баяраў і залежнага люду ў 1408 г. князь Свідрыгайла ўрачыста ўехаў... у Маскву. „Маскоўскі князь не ведаў, чым выказаць сваю сардэчнасць знакамітаму перабежчыку, — абураецца нават вядомы абагаўляльнік рускага імперыялізму, царскі гісторык С. Салаўёў, — ён ахвяраваў Свідрыгайлу ва ўладанне горад Уладзімір з усімі прыналежнымі да яго землямі і данінамі, сёламі і даходамі з зямлі і насельніцтва, а таксама Пераяслаўль (адабраны, значыць, князю Аляксандру Нелюбу), Юр'еў Польскі, Волак Ламскі, Ржэў і палову Каламны". Як заўважыў адзін з тагачасных летапісцаў — „амаль ці не палову ўсяго княжання маскоўскага... ляху-прыблудзе было аддадзена".

Тым часам у тым жа годзе напружанне на граніцы Літоўскага княства з Маскоўскім нарастала. Вітаўт, „помсцячы крыўды свае", шмат „папаліў і паваяваў і паняволіў па рэках Угры і Ацэ" (цяпер у Калужскай і Тульскай абласцях), — паведамляе „Хроніка Быхаўца". І ў верасні зяць і цесць на чале сваіх армій сталі на супрацьлеглых берагах ракі Угры, але ў бітву кідацца не спяшаліся, узаемна шанаваліся. Вітаўт, відаць, шкадаваў адзіных ягоных нашчадкаў: дачку з дзецьмі ды зяця, а Васіль усё ж глыбока паважаў цесця, нават і звяртаўся да яго: „Ты мне як бацька, гневу да мяне не май". Але не толькі пачуцці тут прамаўлялі. Каралеўства Польскае і Вялікае княства Літоўскае рыхтаваліся да рашучай бітвы з Ордэнам, і Вітаўт імкнуўся залагодзіць канфлікт з Масквою як мага больш мірна і без вайсковых стратаў.

Той жа аўтар „Хронікі" расказвае: „І князь вялікі маскоўскі, звочыўшы цесця свайго, вялікага князя Вітаўта, цераз рэку і ўзяўшы з сабою... аднаго баярына і дабрылі на конях да паловы ракі Угры, і пачаў вялікага князя Вітаўта прасіць, каб таксама ў рэку ўехаў і з ім бачыўся. І князь вялікі Вітаўт, убрыўшы ў рэку з панам Андрэем, прывітаўся з князем вялікім маскоўскім. Пасля доўгіх размоваў паміж сабою мір учынілі і граніцу землям сваім па рацэ Угры паклалі".

Такі паварот у вайне аніяк не здавальняў Свідрыгайлу. Яго спадзяванні на князя маскоўскага Васіля, што той пазбавіць Вітаўта ўлады і паставіць яго, Свідрыгайлу, вялікім князем літоўскім, пырснулі, быццам мыльная бурбалка. Зрэшты, была гэтая надзея да смешнасці наіўная. Аднак Альгердавіч не суняўся і пачаў падбухторваць супраць князя Васіля ягонага роднага брата князя Юрыя, абяцаючы яму падмогу ў здабыцці маскоўскага княжацкага пасаду ды спадзеючыся, што той дапаможа яму здабыць Вільню. Інтрыга адразу стала вядома Васілю, і ён толькі чакаў першай зручнай нагоды, каб пазбыцца нядачнага перабежчыка. І нагода не прымусіла чакаць сябе.

У канцы 1408 г. пра сваю ўладу над Маскоўскім княствам напомніў хан Эдыгей. Ён запатрабаваў выплаты залеглых данін ды належнай пашаны для татарскіх намеснікаў, а калі не атрымаў патрабаванага, ударыў са шматлікай ардой. Васіль з сям'ёй уцёк са сталіцы і зашыўся ў глухой Кастраме. Не лепш паводзіў сябе Свідрыгайла са сваімі сябрамі, яны „збянтэжыліся і перапужаліся, як малыя дзеці... Ды разбегліся хто куды", — падае Нікانаўскі летапіс. „Акружыўшы Маскву, Эдыгей разаслаў у розныя бакі атрады, якія спустошылі Пераяслаўль, Растоў, Дзмітраў, Серпухоў, Вярэю, Ніжні Ноўгарад, Гарадзец, Клін, — падае той жа Салаўёў. — шмат народу загінула ад татараў, шмат ад лютага холаду і мяцеліцаў". Нарабаваўшы ўдосталь дабра, набраўшы безліч палону ды сцягнуўшы з горада Масквы аграмадны водкуп, татары адышлі ў свае стэпы.

Спрытна пакіраванае дваром князя Васіля народнае жаданне помсты за татарскі пагром ударыла ў Свідрыгайлу і ягоных таварышаў. Паўсюдна панавала перакананне, што Бог спаслаў на Маскоўскае княства кару за тое, што прытуліла здрадніка ды аддало яму „славуты горад Уладзімір, дзе саборная залатаверхая царква Прачыстай Багародзіцы".

Гарэла зямля пад ступнямі Свідрыгайлы і яго світы. Ён прагна прыслухоўваўся найдрабнейшым нават чуткам пра тое, што дзеецца ў Вялікім княстве Літоўскім. Адтуль жа прыходзілі абнадзейваючыя яго звесткі: шыкавалася вялікая вайна супраць Ордэна. І перабежчыкі заспяшаліся на падмогу... крыжакам! Апрача вывезенага з дараваных гарадоў і земель дабра, не прамінулі яны па дарозе напасці на Серпухоў ды зрабаваць нават тое, чаго не зрабавалі татары. Але ні нахапанага багацця, ні свае гатоўнасці служыць сваімі мячамі ворагам роднага краю не здолелі давезці да крыжакоў — на граніцу ўсю іхнюю немалую грамаду „згарнулі" Вітаўтавы стражы. Большасць з іх паклала галовы на плаху, а рэшта, закаваная ў ланцугі, асела ў цёмных ды сырых склепах розных крэпасцяў.

Ніякія слёзныя благанні ды цалаванні братавых ног не дапамаглі таксама Свідрыгайлу — на доўгія гады яго замкнулі ў бяздонным лёху крэпасці ў Крамянцы на Валыні.

Мікола Гайдук

Жыла-была легенда

МУХАВЕЦ

Праехаўшы менш-больш дзесяць кіламетраў дарогаю з Нарвы ў Гайнаўку, з правага боку шашы ўбачыш у лістоўі дрэў купалы царквы. Гэта Ласінка. Міхал Кандрацюк у сваёй працы „Мясцовыя назвы паўднёва-ўсходняй Беласточчыны" гаворыць, што вёска ўзяла сваю назву ад колішняй рэчкі Ласінка. Вакол рэчкі тады было багонне. Гэта ж колішнія мясціны Лядскай пушчы. А дзе лес і балота, там і ласі заўсёды вадзіліся.

Непадалёк Ласінкі знаходзіцца наступная вёска — Кавэла. Назву сваю ўзяла, мабыць, ад гатунку травы — „кавэла", „кавыль", што ў польскай мове называюць „остніца". Побач з дарогай з Ласінкі ў Кавэлу плыве струменьчык. Мясцовыя называюць яго Мухаўцом. Мухавец то разліваецца, то зноў зусім высыхае, пераменьваючыся даслоўна ў лужыну. І вось ля дарогі ў Кавэлу, побач з ручайком ёсць палянка, на якой сухой парою знаходзіцца невялічкае багонца. Людзі гавораць, што гэта Мухавец дрэмле. Сон гэты трывае часам некалькі гадоў. Але заўсёды, праяжджаючы ля гэтага месца, кожны, хаця тайком, знімае шапку. Чаму? Вось менавіта. Гісторыю гэту расказаў, дакладна дзесяць гадоў таму назад, жыхар Ласінкі Іван Плева. А было яно так:

Даўным даўно, калі панавала паншчына, мясцовыя жыхары моцна цярпелі ад свайго пана. Страшна бязлітасцівы быў — за найменшую дробязь біць загадваў. Людзі галадалі. Калі жыхары пабачылі, што далей так ужо не сцярпець, згаварыліся і рашылі забіць пана. Адпакутуюць, але дзеці прынамсі лягчэй зажывуць. Як згаварыліся, так і зрабілі. Заселі над Мухаўцом, які калісь вялікаю рэчкаю быў, і чакалі, як пан будзе вяртацца дарогаю. Калі павозка з панам наблізілася да засеўшых, тыя выскачылі і без ніякай літасці задушылі свайго гаспадара. Усё начыста прыпраталі, а цела закапалі ў зямлю. Ад гэтага моманту вакол утаймёнай магілы пана дрэвы пачалі сохнуць. Людзі верылі, што быццам бы гэта ад лютай панскай злосці. Факт фактам, што зрабілася ў тым месцы палянка, на якой і хавае ў засуху свае воды Мухавец. Мясцовыя кажуць, што пан быў да тае ступені злы і захланны, што нават ваду з Мухаўца забіраў у сваю магілу, каб адпомсціць колішнім сваім падданым. І калі рачулка спакойна коціць свае воды, жыхары быццам бы забываюць аб колішнім здарэнні, але калі надыходзіла засуха, гаварылі, што гэта помста за ўчынак продкаў.

Аднойчы, калі Мухавец пасля некалькігадовай разлітасці зноў змяніўся ў багонца, людзі загаварылі пра мінулае. І ў такое сухое лета, у таргові дзень, ехаў з Нарвы ў Кавэлу праз Ласінку чалавек з кірмашу. Дарога ля высахшага багонца вяла. Чалавек быў бедны. Прадаў што-нешта, а дахаты жывога прыгожага пеўня вёз. Певень задзёрыста падскакваў у скрыначцы, мужык пануквaў на каня, які стаміўся дарогаю. Раптам, як толькі даехаў да багонца, конь пачаў наравіцца, скакаць у аглоблях. Гаспадар спалохаўся, аглядаецца па баках — нікога няма. Аж раптам бачыць, перад канём нейкае страшыдла ўстае — рукі акрываўленыя, вочы вылупленыя цёмнымі плямамі значацца. Успомніў мужык пра забітага пана, і валасы дыбам сталі. А той проста на воз лезе. Гаспадар з перапалоху хацеў выскачыць, але наступіў на клетку з пеўнем. Той як не закукарэкае са злосці! Раптам павеяў страшэнны вецер, захісталіся дрэвы, і ўсё прапала. Нездарма кажуць, што ў пана і косці поўныя злосці.

Міхась Шаховіч

Сардэчныя тайны

Сэрцайка, прабач, што непакою цябе справамі маёй сяброўкі, але ўсё ніяк не магу зразумець, мае яна рацыю ці не. Мы з сяброўкай амаль аднагодкі, разам канчалі вышэйшую школу. На працягу ўсёй вучобы ва універсітэце ў нас не было мноства знаёмых. Але мяне заўсёды цікавілі хлопцы прыстойныя, сімпатычныя, разумныя. Маёй жа сяброўцы заўсёды падабаліся невядома якія мужчыны. На жаль, пераважна яны былі старыя і жанатыя. Аднак жа кожны з іх меў альбо добрую пасаду, або яшчэ нейкае прыватнае прадпрыемства, а ў крайнім выпадку меў шырокія кантакты з заграніцай. Спачатку я ўсяго гэтага не заўважала, проста па сваёй наіўнасці не ўяўляла сабе, што можна некага кахаць за грошы, за нейкія матэрыяльныя карысці. І вось у канцы нашай вучобы я зусім неспадзявана даведалася, што мая сяброўка не адмаўляецца ад грошай, калі іх дае не актуальны „нарачоны", або нейкіх каштоўных падарункаў. Мяне гэта калісь знервавала і я спыталася, што ўсё гэта абазначае. Яна ж абазвала мяне дурніцай і вельмі дакладна растлумачыла, што я не ведаю жыцця і яшчэ ў будучыні пераканаюся, што ў ім добрае, а што дрэннае.

Сэрцайка, ну прабач, але ці ж то добра, калі хтосьці кахае кагосьці за грошы? І ці нешта такое наогул можна назваць каханнем? Адным словам, мы пачалі аддаляцца ад сябе. Вось працуўны мне гэтыя яе адносіны да жыцця і ўсё. Не магу ніяк перамагчы сябе, а так жа мы калісь сябравалі. І я падумала, Сэрцайка, што варта запытаць у цябе. Можа ты што параіш. А мо я сапраўды такая наіўная і дурная і яшчэ горка паплачу ў сваім жыцці...

Святлана

Святлана! Ты не наіўная і не дурніца, а проста звычайны чэсны чалавек. Твая сяброўка ў суме нешчаслівая дзяўчына, бо, здаецца, яна не ведае, што такое каханне. Кахання нельга купіць за ніякія грошы. Мо ёй так здаецца ў той момант, калі яе хтось абсыпае падарункамі, што яна яго кахае, а мо наогул у яе такі характар і яна ўжо не зменіцца. Матэрыяльныя вартасці яна ставіць вышэй за пачуццё. Шкада мне яе. Як напэўна зайздросціць яна табе, дзяўчыне, якая сябруе з прыстойным, разумным хлопцам. Думаеш, што яна не шкадуе сваіх учынкаў?

Сяброў усё ж такі выбіраюць. Сяброўка гэта не маці, не дачка, не сястра. Можна знайсці іншую сяброўку, такую, як і ты сама. І будуць у вас супольныя справы і супольныя ідэалы. Ад такой сяброўкі, як ты апісала, няма чаму павучыцца, можа толькі хітрасці і спрыту ў жыцці, але бедныя гэтыя людзі.

Такая сяброўка павінна была наогул выбраць сабе іншую прафесію, калі так надта любіць кахацца за грошы. Універсітэцкая адукацыя ёй ніяк не падыходзіць!

Сэрцайка

Вер-не вер

Сніцца мне, што іду я палявой дарогай. Ля дарогі я ўбачыла малое возера, поўнае вады. Ішла, ішла гэтай дарогай, а насупраць мяне ішлі хлопцы з нашай вёскі. Раптам я павярнула назад. Вярнуўшыся, я ўбачыла тое ж возера і вялікую прыгожую мураваную хату. У ёй былі вялікія прасторныя вокны. У адным акне сталі дзве жанчыны (яны працуюць на нашым прадпрыемстве). А на панадворку ля вокан расла маладая, зялёная трава і кветкі маргарыткі. Бегалі гусі і кураняты.

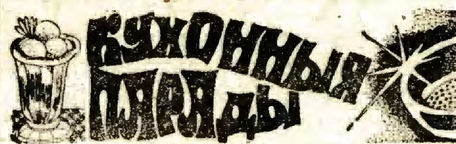
А вось другі сон. Прысніўся мне хлопец, з якім я хадзіла і мы расталіся. І вось ён прыехаў да мяне матацыклам, а я яго ў першы момант не пазнала. Мы апынуліся на нашым панадворку. Ён падыйшоў да мяне, абняў і пачаў горача цалаваць. Так, быццам бы мы і не расставаліся. У наступным сне прысніўся мне ён: на правай руцэ на пальцы меў залаты заручальны пярсцёнак.

Ваша пастаянная карэспандэнтка

Шаноўная наша карэспандэнтка! Першы твой сон быццам бы някепскі. Усё толькі залежыць ад той вады, якая была ў возеры. Калі была чыстая і празрыстая — чакае цябе вясёлае жыццё, калі была яна мутная, забруджаная — чакае цябе бяда і паніжэнне. Усё ж такі не абмінуць цябе нейкія плёткі, аб гэтым сведчаць тыя дзве жанчыны, якія сталі ў акне гэтай прыгожай хаты. Думаю ўсё ж такі, сон някепскі, калі ўзяць пад увагу зялёную траўку і маргарыткі, якія прадвяшчаюць надзею на добрае.

Што датычыцца другога сну, дык ён не надта добры. Гавораць аб нейкім фальшы і здрадзе, бо твой былы хлопец абнімаў цябе і горача цалаваў. А яшчэ ж у другім сне твой хлопец меў заручальны пярсцёнак. А гэта азначала б, што ён, магчыма, ажэніцца. Са сну вынікае, што яго жонкай напэўна не будзеш ты.

Астрон

САСІСКІ

Нехта падумаў бы, што пра сасіскі не варта пісаць. Дастаткова зняць з іх цэлафанавую скурку, палажыць у ваду, падагрэць (не кіпяціць!), падаць з муштардай ці кечупам і булкай.

У Чэхаславакіі, ГДР ці ў Венгрыі сасіскі надта распаўсюджаныя. У нас — не. А можна ж іх рабіць на розныя спосабы. Асабліва тады, калі купім мы іх занадта многа і праз некалькі дзён яны ўжо не такія смачныя.

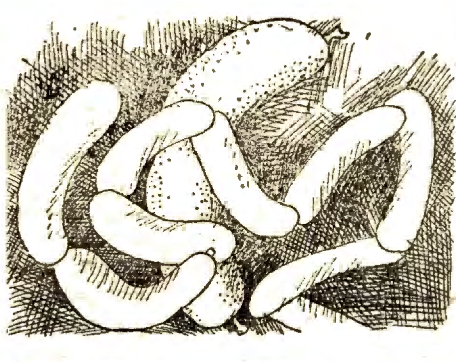
Сасіскі смажаныя. Зняць з сасісак скурку, парэзаць на тры часткі, кожны кавалачак надрэзаць на 2/3 таўшчыні. Пры нарэзе палажыць у сасіску кавалак галандскага сыра, загарнуць скрылёчкам капчонага (не гатаванага) бачку ці бекону. Сашпіліць і падсмажыць на разагрэтым тлушчы. Сасіскі павінны толькі крыху падсмажыцца, а сыр — падтапіцца. Таму можна патэльню з сасіскамі на хвіліну накрыць. Падаваць з булкай і зялёнай салатай або салатай з памідораў ці агуркоў.

Сасіскі ў таматным соусе. Калі соус робім з перацёру ці канцэнтрату, то падрыхтоўваем яго так. На разагрэтае масла ці маргарын укінуць зубок вельмі дробна пасечанага часнаку. Няхай крыху падсмажыцца. Дадаць 4 лыжкі перацёру, крыху прыправы для супоў і вады. Нядоўга падтушыць. Даліць шклянку кіслай смятаны, разбітай з лыжкай мукі. Заправіць соллю, перцам. Можна таксама дадаць змеленую папрыку. Калі соус атрымаецца занадта густы, даліць крыху вады. У гарачы соус укінуць нарэзаныя скрылёчкамі сасіскі. Няхай так пастаяць, не гатуючыся.

Асобна зварыць макарон (большы), паліць яго гарачым соусам з сасіскамі.

Сасіскі з бульбяной салатай. Зварыць некалькі бульбін у мундзірах, абабраць і нарэзаць бульбу, дадаць цыбулю, нарэзаную тоненькімі скрылёчкамі (калі маладая, то можа быць з зялёнай цыбулькай, якую таксама трэба нарэзаць), тады абабраныя сасіскі, парэзаныя скрылёчкамі, пасаліць, пасыпаць перцам, спырснуць алеем і вінным воцатам. Вымяшаць салату і няхай так каля паўгадзіны пастаіць перад падачай.

Гаспадыня

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

„БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ 89“ ДЛЯ ШКОЛЬНІКАЎ

Журы: Ежы Сьрудкоўскі, выкладчык Беластоцкай музычнай школы — старшыня, Віктар Стахвюк, сакратар ГП БГКТ — член, Яніна Чэрнякевіч, рэдактар „Зоркі“ — член, — падсумоўваючы конкурс „Беларуская песня 89“ для школьнікаў, вырашыла:

— у катэгорыі салістаў малодшых класаў (0-3) першае раўназначнае месца прызнаць Юльяне Карзуновіч і Аркадзю Якімюку з Чыжоў;

— у катэгорыі дуэтаў малодшых класаў: I месца — Сымону Ламашкевічу і Лешку Супрунюку з Чарэмхі, II месца — Эве Дземянюк і Эміліі Дзмітрук з Дубічаў-Царкоўных;

— у катэгорыі салістаў старэйшых класаў (IV-VIII): I месца — Адаму Жарначуку з Рыбалаў, II — Гражыне Галавачык з Кленікаў і Ёлі Загóн з Пашкоўшчыны, III месца — Марыі Аліфер з Старога Ляўкова і Агнешцы Камінскай з Кляшчэляў, адзначаны выступленні Войцеха Томчука з Дубяжына і Эвы Стэльмашук з Орлі;

— у катэгорыі малых вакальных груп старэйшых класаў: I месца — дуэт Крысі і Ёлі Семянюк з Храбалоў, II месца — падзялілі дуэты: Івона і Агнешка Зубрыцкія і Кася і Эва Карабкевіч, III месца — квартэт і дуэт з Дашоў, адзначана было выступленне Алі і Элі Максімюк з Пашкоўшчыны;

— у катэгорыі большых вакальных калектываў малодшых дзяцей: I месца — калектыў „Бядронкі“ з жыллёвага кааператыву ў Гайнаўцы, II месца — калектыў з Кляшчэляў, III месца — калектыў з Дубічаў-Царкоўных;

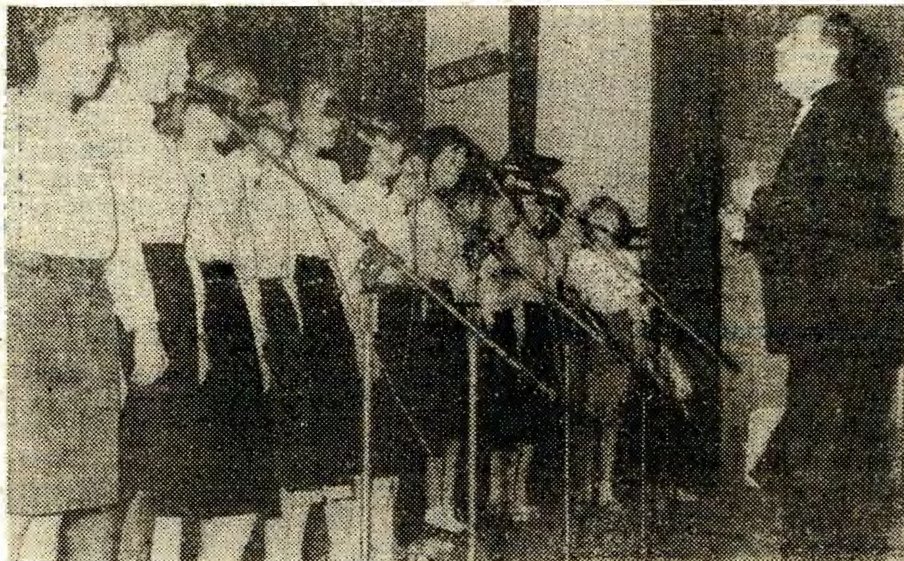
— у катэгорыі большых вакальных груп старэйшых класаў: I месца — „Лянок“ з Кляшчэляў, II месца — „Беларусачкі“ з Дашоў, III — калектыў са школы № 2 у Гайнаўцы, адзначаны калектыў з Орлі;

— у катэгорыі інструментальна-вакальных калектываў: I месца — „Жучкі“ са школы № 3 у Бельску, II месца — калектыў з Гданьска, III месца — „Зярняткі“ з Пашкоўшчыны;

— у катэгорыі хораў: I месца — хор са школы № 3 у Бельску, II месца — хор са школы ў Старым Ляўкове.

Я. Ч.

Фота аўтара

Вакальная група са школы № 2 ў Гайнаўцы. Вядзе Янка Васілюк.

„Жучкі“ з бельскай школы № 3. Вядзе Сяргей Лукашук.

Калектыў малышоў з гайнаўскага жыллёвага кааператыву. Вядзе Ірына Лукашук.

Беларуская народная казка

У апрацоўцы А. Якімовіча

Частка 1.

Жылі дзед і баба. Мелі яны сына і ката. Сына звалі Марцінам, а ката — Максімам.

Памерлі дзед і баба. Застаўся Марцін з катом Максімам.

Марцін гультай быў вялікі, усё на печы ляжаў, а кот яму насіў: то птушку дзе зловіць, то каўбасу ці сала ў суседзяў украдзе...

Вось так жылі яны, жылі — згарэла хата, адна гліняная печ засталася.

— Што рабіць будзем? — пытаецца кот у гаспадара. — Трэба хату будаваць.

— Ат, — кажа Марцін, — навошта нам хата? Хопіць і печы.

Пажылі яны з год на печы, а тут і печ развалілася.

— Што рабіць будзем? — зноў пытаецца кот у гаспадара.

— Ты, — кажа Марцін, — як сабе хочаш, а я надумаўся жаніцца: вазьму багатую жонку, яна мне пабудуе хату.

— Хто за такога гультая пойдзе замуж? — смяецца кот. — Ты ж толькі любіш ляжаць на печы, у цябе і выгляд нечалавечы.

— Пойдзе! — кажа Марцін. — Няма чаго смяяцца! Сама царэўна пойдзе. Ідзі, Максім, да цара. Скажы яму — так і так, пан Марцін, па прозвішчу Глінскі-Папялінскі, сватаецца да тваёй дачкі. Ну і зрабі ўсё, як трэба: нагавары яму, што багацейшага за мяне пана ва ўсім царстве не знайсці.

— Цяжкую ты загадаў мне службу, пане Марцін Глінскі-Папялінскі, — кажа кот.

— Нічога, ідзі, а то папругі дастанеш! — пагразіў яму гаспадар.

— Ну што ж, спрабую шчасця.

Нанасіў кот гультаю Марціну яды ў запас, каб той з голаду не памёр, а сам выправіўся ў далёкую дарогу.

Ідзе ён, ідзе, прыходзіць у лес. Бяжыць насустрач заяц.

— Куды, кот, ідзеш? — пытаецца ён.

— Да цара.

— Чаго?

Кот падумаў і кажа:

— На суд...

— На які суд?

— Праўды хачу дайсці.

— Якой праўды?

— А вось якой. Дзе што кошка ўкрадзе або нашкодзіць — усё на ката звальваюць. Кот, кажуць, смятану злізаў, кот сала ўкраў... А ката там і блізка не было. Не магу я цярпець такога паклёпу на сябе.

— Пайду хіба і я з табою! — кажа заяц.

— Чаго?

(Працяг на стар. 10)

Мар'ян Дукса

ДА ДЗЕДА У ПУШЧУ

Хутчэй у край
лясного гуду!
Там буду вёрткім
быццам ліс,
Арэхі там я
лускаць буду,
Скакаць з ляшчыннікаў
уніз...
Блукаць,
Мінаючы завалы,
Каб лісце білася
У твар.
Мой добры дзед —
ляснік бывалы,
Дрэў векавечных гаспадар.
У дзеда там, на панадворку,
Каля разгалістых лясін,
Казулі скачуць і вавёркі,
Яноты ходзяць і ласі.
У дзеда столькі ўжо спагады
Да іх,
Што нельга расказаць.
Таму жывёлы, птушкі рады
З рукі ягонай
хлеб узяць.
Я там успомню
песень мноства —
Мяне лясныя жыхары
Пасля кароткага знаёмства,
Магчыма, прымуць у сябры.

(Працяг са стар. 9)

— Таксама на суд. Дзе што зайчыха зробіць — усё на зайца кажуць. Хто ў садзе прышчэпы папсаваў? Заяц! Каго сабакі ганяюць? Зайца! А там зусім і не заяц быў, а зайчыха. Не магу я такой няславы цярпець. Пайду да цара на суд.

— Дык што ж ты — адзін пойдзеш? — кажа кот. — Хто табе аднаму на судзе паверыць? Там трэба сведак мець.

— А ты чаму адзін ідзеш?

— Ну, у мяне іншая справа. Там у мяне дзядзькі, бацькі, дзяды, браты жывуць. Усе па слову скажуць, мне і павераць. Вось каб ты набраў сотні тры сведак, тады можна смела ісці.

Як пакоціцца заяц, як наробіць крыку на ўвесь лес:

— Дзядзькі, бацькі, дзяды, браты, хутчэй бяжыце сюды!

Тут як бачыш з усіх бакоў пасыпаліся зайцы.

Назбягалася іх цэлая чарада.

Прывёў кот Максім зайцаў да царскіх палацаў. Бачыць — на двары вялікі хлеў стаіць. Ён і кажа зайцам:

— Пачакайце вы ў гэтым хляве. Скончыцца мой суд, тады я вашу скаргу падам цару.

Зайцы паскакалі ў хлеў, а кот — бразь! — ды і зачыніў іх там на засаўку.

Ідзе ён да царскіх палацаў падскокваючы, у ладкі плешчучы. Узыходзіць на ганак, стукае ў дзверы:

— Адчыніце!

Адчыніў яму салдат-вартавы.

— Чаго трэба?

— Пакажы, дзе цар жыве.

Салдат паказаў.

Увайшоў кот Максім у вялікі пакой, а там цар сядзіць.

— Добры дзень, ваша вялічаства-вымператарства!

— Добры дзень, каток! — адказвае цар. — Што скажаш?

— Ды вось прыслаў мой гаспадар пан Марцін Глінскі-Папялінскі гасцінчыка.

— Дзе ж той гасцінчык?

— У хляве.

Прыйшоў цар у хлеў, паглядзеў, а там поўна зайцоў, як зачыніць.

— Мусіць, дужа багаты твой гаспадар, калі гэтулькі зайцоў прыслаў? — дзівіцца цар. — Мусіць, у яго яшчэ больш ёсць.

— Ён, панок-царок, такі багаты, што дай ты рады. Усяго ў яго многа, няма толькі гаспадыні ў пакоях.

Павёў цар ката ў палацы, накарміў, напаіў ды яшчэ і на дарогу ў торбу даў. А пра дачку змаўчаў.

(Працяг будзе)

Вясёлы куточак

Каця пячэ бліны, а яе брат падыйшоў ды пытаецца:

— Сястрычка, чаму ты нічога не гаворыш?

— А што трэба сказаць, — дзівіцца Каця.

— Скажы, напрыклад, так: „Можа б ты, брацік, блінца з'еў!"

* * *

Маленькі Янка пытаецца ў свайго таты:

— Чаму зімою снег і лёд?

— Гэта нармальна, кожны год так бывае...

— Гэта я і сам ведаю, — адказвае Янка, — а ты мне скажы чаму?

Тата нервуецца:

— Як я такі малы быў, як ты, я такіх пытанняў свайму бацьку не задаваў.

— Шкада, — кажа Янка. — Каб ты такія пытанні задаваў, дык напэўна сёння б мог мне адказаць.

* * *

Міхаська вярнуўся з падворка вельмі брудны.

— Ідзі хуценька і вымый твар цёплай вадой з мылам! — загадвае маці.

Праз хвіліну з лазенкі чуваць Міхаськаў голас:

— Мама, а вушы — гэта твар ці шыя?

* * *

— Тата, мне сёння адзін хлопец сказаў, што я на цябе падобны.

— І што ты на тое?

— Нічога. Ён жа найбольшы ў класе!

Пазнаёмімся

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 3, кв. 36. Наташа Сялязнёва. 10 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 99, кв. 16. Надзя Антонава. 6 клас.

* * *

БССР, 220051, г. Мінск-51, вул. Грушаўская, 77-А, кв. 2. Яна Ігнатовіч. 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 8, кв. 3. Віка Мельнічук. 7 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 10, кв. 3. Інна Ермаловіч. 6 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 176, кв. 75. Таня Старавойтава. 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 6, кв. 26. Наташа Панцялеева. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 84, к. 1, кв. 17. Ігар Бумштэйн. 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 53, кв. 42. Наташа Тарайкевіч. 7 клас.

* * *

БССР, 220055, г. Мінск-55, вул. Любімава, 46, к. 1, кв. 240. Наташа Гарэлава. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 6, кв. 55. Юля Малашчанка. 5 клас.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ДАРАГАЯ „НІВА"!

Рэгулярна чытаем у Брэсце твае нумары. Вельмі рады, што газета піша аб беларусах у Польшчы. Я пішу да вас упершыню, але думаю, што не апошні раз. Хачу расказаць вашым чытачам на старонках „Нівы" аб выяўленча-прыкладной выстаўцы, якая была адкрыта ў нашым горадзе вясною.

ДЗІЦЯЧАЯ ВЫСТАЎКА Ў БРЭСЦЕ

З 16 сакавіка па 9 красавіка была адкрыта 32 абласная дзіцячая выстаўка. Такія мерапрыемствы праходзяць раз на два гады. Паказаны былі работы з дашкольных дзіцячых устаноў, школ і палацаў піянераў. 16 раёнаў Брэстчыны і 6 гарадоў прынялі ўдзел у выстаўцы. Было 500 дзіцячых рысункаў і 400 выяўленча-прыкладных работ.

Доўга затрымліваліся наведвальнікі каля работы самай маленькай удзельніцы выстаўкі шасцігадовай Дар'і Дзенісенкавай „Буслы". На фоне блакітнага неба гуашшу намалявана сям'я буслоў. Вялікай любоўю да роднага пранікнута праца сямігадовай Каці Новік „Беларусачка". Дзесяцігадовая Ірынка Харкевіч намалявала „Зуброў". Акрамя гуашы дзеці выкарыстоўваюць і вельмі мяккую, празрыстую акварэль, любімую імі ўсімі пастэль, некаторыя выканалі свае малюнкі алеем, якім працуюць сапраўдныя мастакі. Для дзіцячых прац характэрна непасрэднасць, адсутнасць дыктату настаўнікаў.

Цудоўныя мяккія цацкі выканалі дзеці з Лунінца. Вучні з Пружанаў прывезлі кампазіцыю з саломкі. Наташа Бабіч з Чэрнінскай васьмігадовай школы зрабіла карціну з вельмі тонкага падбору сухіх травінак, лісточкаў і кветак (метад фларыстыкі).

Старэйшыя вучні прывезлі чаканку па металу, разьбу па дрэве, чорную кераміку і саламапляценне родам з Пружаншчыны, аплікацыі саломкай з Белазерска, вязанне кручком з Бярозы і інш.

Зоя Панасевіч,
г. Брэст.

Пішуць школьнікі

АДКРЫТАЕ ПІСЬМО ВІКТАРУ ШВЕДУ

Дарагі Паэт!

Пішуць да Вас вучні трэцяга класа Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных. На ўроках беларускай мовы чыталі мы Вашыя вершы. Падабаліся нам усе вершы, змешчаныя ў календары за 1989 год, а найбольш „Паня Аня", „Мая маленькая айчына", „Мы таксама не гусі", „Семачкі". Вывучылі мы іх на памяць і дэкламавалі сябрам і бацькам.

Дзяўчаты нашага класа спяваюць песню да слоў Вашага верша „Кажуць нам, не едзьце ў горад". Наша сяброўка Ася Багроўская, вучаніца чацвертага класа, таксама спявала песню на словы Вашага верша „Беласточчына" на конкурсе „Беларуская песня 89".

Дзякуем Вам за цікавыя вершы і запрашаем, прыедзьце да нас.

Вучні трэцяга класа,
Дубічы-Царкоўныя.

Вершы Віктара Шведа

САМ З САБОЙ ГАВОРЫЦЬ

Запыталася суседка
Малалетку Мікалая:
— З кім жа ў хаце стары дзедка
Безупынна размаўляе?

— Размаўляе сам з сабою, —
Кажа Коля зухавата.
— Чаму ж з сілаю такою?
— Чуе ў нас ён слабавата.

НЕ ХВАЛІ ДНЯ ДА ЗМЯРКАННЯ

Не дае сын бацьку жыць,
Задае яму пытанні:
— Чаму нельга дня хваліць
Аж да самага змяркання?

Бацька ўрэшце памякчэў
І сказаў: — Пакуль не ляжаш,
Невядома што яшчэ
У тэлебачанні пакажуць.

КЕНГУРУ

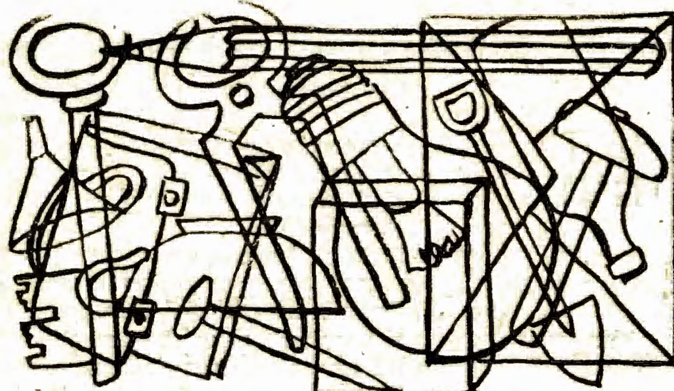
З прадшколля дзеці ў цёплую
пару
У заапарк накіравалі крокі.
— Гляньце, у гэтай клетцы
кенгуру,
Жыхары Аўстраліі далёкай.

Нервавацца стаў маленькі
Здзіх:
— Я не думаў, што такая
брыда!
Дык за аднаго такога з іх
Выйшла замуж сястра мая Ліда.

ЯКАЎ ХОЧА БЫЦЬ ВУЖАКАЙ

— З тваёй бязмежнаю лянотай
Цяжка, сынок, на свеце жыць.
Ты адкажы мне, чым з ахвотай
Хацеў бы безумоўна быць?

На гэтае пытанне Якаў
Адказ даў тады на хаду:
— Найлепш хацеў бы быць
вужакай,
Ляжу сабе я і іду.

АДГАДАНКА

Колькі прадметаў бачыш на малюнку? Назаві іх.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1, „Зорка".

Piątek 16 VI — 8.35 Domator 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Dodatek gospodarczy. 9.40 „Dom, który zbudował Swift” (2) — film radz. 13.30 TTR — s. II Prod. rośl 14.00 TTR — s. II Prod. zwierz. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.05 Mieszkać — wszechnica budowlana. 16.25 Dla młodych widzów: Adres Polska — „Dziesięć wypraw do Naj” (1) — film dok. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Wyborcze. 18.00 „Czas przeszły dokonany” — pr. dok. 18.20 Studio Sport. 18.30 Pr. publ. 18.50 „10 minut”. 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik:. 20.05 Tel Teatr Rozmaitości: A. Wampiłow — „Historia z metrampażem”. 21.05 Studio Wyborcze. 21.20 Spór o jutro — Otwarte studio. 22.25 DT — Echa dnia.

Sobota 17 VI — 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Gęsiarek Maciek” — baśń węg. 10.05 Dzieci dzieciom. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Bellona — wojsk. pr. publ. 11.55 Tel. Koncert Życzeń 12.25 Drzwi otwarte. 12.55 Telewizyjny Teatr Prozy: F. Dürrenmatt — „Przygoda pana Trapsa”. 14.15 „Wyprawa pod podszewkę Alp” (2) — film dok. prod. pol. 14.50 Pr. dnia. 14.55 Komedie, komedie, komedie... „Giuseppe w Warszawie”. 16.30 Los. D. Lotka. 16.40 Kto pierwszy, cz. I — teleturniej. 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr. publ. 17.50 Kto pierwszy cz. 2 — teleturniej 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Laleczki” — film fab. prod. włoskiej. 21.50 Tydzień w polityce. 22.00 Tel. Przegląd Sportowy. 22.20 Koncert na dwa głosy i bas. 23.25 DT — Wiad. 23.35 Klub Filmowy: „McCabe i pani Miller” — film USA.

Niedziela 18 VI — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Kto, ja, panie psorze?” (6). 10.30 DT — Wiad 10.35 „Życie na planecie Ziemia” (2) — serial przyrodn. franc. 11.30 Kraj za miastem. 12.00 Tel. Koncert Życzeń. 12.45 Mag. „Morze” 13.05 Pr. dnia. 13.10 Fotomagazyn „Powiększenie” 13.30 Teatr dla dzieci: A. M. G Schmidt — „Zwariowane królestwo” 14.50 „Pieprz i wanilia”. 15.35 „Katarzyna” (12) — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Antena. 17.50 Studio Sport. 18.30 „Panna dziedziczka” — serial braz. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Ucieczka z miejsc ukochanych” (5) — serial TP. 21.05 Raport — 7 dni — świat. 21.35 Sportowa Niedziela. 22.15 Premiery po latach: „Dwójka bez sternika”. 22.55 DT — Wiadomości.

Poniedziałek 19 VI — 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 „Luz” — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.40 Echa stadionów oraz Magazyn Żeglarski. 18.30 Laboratorium. 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 Gorące linie. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV.: J. Żurek — „Para za para” 21.10 Kronika PAT. 21.20 „Qvi vivra verra” — film dok. 23.00 DT — Echa dnia

Wtorek 20 VI — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Synowie i córki Jakuba Szklarza” (12) — serial CSRS. 10.35 Domator. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Gazeta Rolnicza 16.25 Tik-Tak 16.50 „Cudowna podróż” (35) — serial anim. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Kontrakt stulecia” cz. I — dramat polityczny 18.35 Klinika Zdrowego Człowieka 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 „Stop” — Tel. Klub Konsumentów. 19.30 Dziennik 20.05 „Synowie i córki Jakuba Szklarza” — serial CSRS. 21.00 Kronika PAT. 21.10 Konferencja prasowa rzecznika rządu 21.25 Studio Sport. 22.05 Leksykon pol. muz. rozr. 22.45 Rozmyślania prof. M. Stępnia. 22.55 DT — Echa dnia.

Środa 21 VI — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Spotkajmy się w metrze” — film fab. 10.30 Domator. 15.40 NURT. 16.10 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.15 Los Ex Lotka i Super Lotka oraz Zakł. Specjal. 16.25 Scena TDC „Stonoga”. 16.50 Wypr... prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Lex. 17.35 Spojrzenia. 18.05 Tel. Informator Wydawniczy. 18.20 Archiwum XX wieku 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 Lex 19.30 Dziennik. 20.05 „Alabama” — dramat psych pol 21.35 Kronika PAT. 21.45 L... 21.55 Raport. 22.25 Pr. dok. 22.45 DT — Echa dnia.

Czwartek 22 VI — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Śmierć utalentowanego szewca” — film fab CSRS 10.15 Domator. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Polskie zdroje 16.25 Dla młodych widzów. Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wojsk pr hist 17.55 Gliniane tablice, czyli cztery stolice starożytnej Asyrii. 18.20 Sonda. 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 „Teraz” — tyg gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 XXVI Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki — Opole '89 — Debiuty. 21.10 Kronika PAT. 21.20 Czas — mag. publ. 21.50 Pegaz. 22.40 DT — Echa dnia.

Bielsk Podl. Commando — USA 19—20. Oszołomienie — pol. 21—23. Pożegnanie z Afryką — USA 24—25.

Czeremcha Idol — pol. 21. Koniec sezonu na lody — pol. 24—25.

Hajnówka Superglina — USA 19—20. Na srebrnym globie — pol. 21—23. Elektroniczny morderca — USA 24—25.

Michałowo Nietykalni — USA 20—23. Krótki film o zabijaniu — pol. 24—25.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	**18**	**5**	**Эльжбеты, Марка**	**Тройца, Канстанціна**	3.14-20.01	20.02-1.43
панядзелак	19	6	Гервaза, Пратаза	*Дзень Святога Духа*	3.14-20.01	20.55-2.32
аўторак	20	7	Богны, Фларэнтыны	Валерыі, Фядота	3.14-20.01	21.34-3.36
серада	21	8	Аліцыі, Алёйза	Фёдара. Яфрэма	3.14-20.01	22.01-4.54
чацвер	22	9	Флавіуша. Паўліны	Аляксандра, Кірылы	3.14-20.02	22.21-6.19
пятніца	23	10	Ванды, Зенона	Антаніны. Цімафея	3.14-20.02	22.36-7.45
субота	24	11	Дануты, Яна	Варфаламея, Варнавы	3.15-20.02	22.49-9.11

ПОГЛЯДЫ

(Працяг са стар. 4)

дзяць. Гэта мудрасць, як і крыніцы суседскіх канфліктаў, пачатак бяруць у далёкай гісторыі. Каб усё гэта зразумець, трэба ведаць гісторыю. Але тады і вывад зрабіць неабходным аказалася б...

Нацыянальныя меншасці не толькі ў Польшчы, сустракаюцца з цяжкасцямі. Але якая з гэтага пацеха? Ежы Тамашэўскі ў сваёй публікацыі прыводзіць урыўкі пісем, у якіх гаворыцца і пра абмежаванасць свабод польскай нацыянальнай меншасці ў некаторых краінах. Як у сярэдневякоўі... усе супроць усіх. Што ж, чалавецтва, хаця яно ўжо і на парозе ў дваццаць першае стагоддзе, стагоддзе, бадай, яшчэ больш апантанага разгону цывілізацыі, чым адыходзячае, а вось у імкненні да „прагрэсу", здаецца, не заўважае, што губляе сваю чалавечнасць ды з любасцю надалей займаецца прыгнятаннем людзей — братоў сваіх. Ці чалавек заўсёды мусіць быць толькі нявольнікам як не іншых людзей, то ўсяго таго, што сам прыдумаў? Пара, каб усе дзяржавы пачалі як мага хутчэй і як мага найбольшыя сродкі прызначаць на развіццё гуманізму і даводзіць да таго ўрэшце, каб раўнапраўе між людзьмі стала не толькі на словах... Думаю, варта над гэтым задумацца хаця б з нагоды 40-вой гадавіны абвяшчэння „Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека".

П. Маўчун

„ВАСІЛЁК" НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

17 чэрвеня прыбывае на Беласточчыну беларускі вакальна-танцавальны ансамбль з Нью-Йорка „Васілёк". У Беластоку „Васілёк" выступіць 25 чэрвеня ў амфітэатры на Свяце беларускай культуры, а 26 чэрвеня дасць два канцэрты (супольна з „Дубінамі") ў Беластоцкай філармоніі: а 17 і 20 гадзіне.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

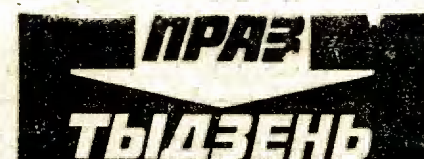
У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

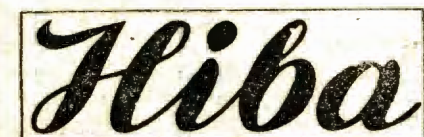
2548. Адам Катовіч (Трасцянка) — 1000 зл.
2549. Яраслаў Тапалянскі (Трасцянка) — 500 зл.
2550. Мілюцін Тапалянскі (Трасцянка) — 500 зл.
2551. Узносы сялян у кааператыўным банку ў Нараўцы — 1500 зл.
2552. Уладзімір Троц (Беласток) — 1200 зл.
2553. Ян Козяк (Беласток) — 1200 зл.
2554. Вольга Троц (Беласток) — 1200 зл.
2555. Анна Артэмюк (Парцава) — 1200 зл.
2556. Уладзімір Вапа (Турак) — 10000 зл.
2557. Люба Сурэль (Орля) — 500 зл.
2558. Ніна Жэпка (Кляшчэлі) — 1000 зл.
2559. Валерый Мазынскі (Віцебск) — 2000 зл.
2560. Пятро Скепка (Гайнаўка) — 2500 зл.
2661. Праваслаўная парафія ў Трасцянцы — 10000 зл.
2562. Раённае ўпраўленне ўнутраных спраў у Гайнаўцы — 20600 зл.
2563. Акружны малочны кааператыў у Гайнаўцы — 50000 зл.
2564. Вучні VIII класа Падставовай школы ў Семяноўцы — 1500 зл.
2565. Надзея Тапалеўская (Гайнаўка) — 2000 зл.
2566. Брэсцкая сябрына „Край" — 35000 зл.
2567. Акружное прадпрыемства мясной прамысловасці ў Беластоку — 50000 зл.
2568. Кааператыўны банк у Орлі — 3000 зл.
2569. Працаўнікі філіяла Прадпрыемства „Лес" у Белавежы — 3830 зл.
2570. Юры Панасюк (Гайнаўка) — 1200 зл.
2571. Васіль Петручук (Беласток) — 1200 зл.
2572. Янка Якімюк (Гайнаўка) — 1200 зл.
2573. Мікалай Ягадніцкі (Чыжы) — 500 зл.
2574. Люба Беразавец (Курашава) — 500 зл.
2575. Крыстына Нікалаюк (Курашава) — 500 зл.

Дзякуем

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego 17-200 Hajnówka ul Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Велічнасць і краса царкоўнага спявання ● Васіль Быкаў аб грамадскім руху ў Беларусі ● У „Прысутнасці" аб семінары беларускіх студэнтаў і паломніцтве на Грабарку ● Цёплым летам на Купалле... ● Гутарка замест лаянкі ● Прыгранічны кірмаш у Беластоку ● Размова Аўроры з Пятром Байко ● Адзіноцтва шкодзіць чалавеку больш, чым курэнне, — кажа „Сэрцайка" ● „Зорка" — для дзяцей ● „Ніўка" — для дарослых.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар). Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша. Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі). Уладзіслаў Петрук (мастак). Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart 520 zł półr 1040 zł rocznie 2080 zł

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   — instytucje zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
2. dla osób fizycznych indywidualnych prenumeratorów
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora Wpłaty dokonują używając blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12 PBK XIII Oddział w Warszawie. Nr konta 370044-1195-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 893/89. Nakład 6.000 egz. T-3.

НІЎКА

РАСТЛУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ“

Абмяшаць — аблажыць мяшкамі.
Абнадзеіць — ажаніць з Надзеяй.
Абносіць — натаўчы па носе.
Абойдзены — абклеены абоямі.
Абрасіць — выгадаваць нейкую расу жывёлы.
Абурэнне — надвор'е з віхурамі.
Абучаны — чалавек у абутку.
Абчасаны — абмежаваны чалавек.
Агародніна — Ніна, якая займаецца (працуе) ў агародзе.
Адбараніцца — перастаць „клеіць дурня“.
Адвадзіць — высушыць.
Адведаць — пазбавіць кагосьці ведаў.
Адвёртка — дзяўчына, якая не хоча.
Адводка — хвароба ад гарэлкі.
Адвязаны — лес, у якім вырублены вязы.
Аддаліць — ліць у меру (ад-да).
Адзеты — гульня ў хованкі.
Адзіночка — дзяўчына на адну ноч.
Адзіночнік — хлопец на адну ноч.
Адзінства — самотнасць.

„ядань“

ЦЯРПЕННЕ НЕ СТРЫВАЛА

— Слоў не знайду, каб расказаць вам, выпадак гэткі страшны быў.
Ратуйце, доктар. Свайму зяцю я ўчора ногі перабіў.

— Ну што ж. Мы зяцю дапаможам, аднак задумайцеся й вы.
Усё ж як-ніяк, а непрыгожа да зяця гэткім грубым быць.

— Я разумею гэта, доктар!
Ды я не ў сілах быў стрываць.
Бяда ўся ў тым, што яшчэ ўчора ён не згаджаўся зяцем стаць.

Васіль Гедзька

ЗАПРАШАЕМ МОЛАДЗЬ!

На пятую вандроўку беларускіх вучняў — „ЛЕТА-89“, якая адбудзецца ад 29 чэрвеня да 3 ліпеня г.г. на трасе: Кляшчэлі — Чаромха — Клюковічы — Такары — Клюковічы. Зборны пункт у Кляшчэлях на вул. Дабрыводскай у чацвер 29 чэрвеня пасля абеду. З сабою трэба ўзяць: патрэбныя ў дарозе асабістыя рэчы, спальны мяшок, харчовыя прадукты і добры настрой. Арганізатары запэўніваюць начлег ды цікавую праграму вандроўкі.

Вучні тэатральнай групы „Парнас“ з Бельска-Падляшскага.

Перспектыва. *„Людаш матьі“ (Венгрыя)*

АФАРЫЗМЫ

Калі б мірным плугам зямны шар араць, тады б вайна не магла свайго парастка выпускаць.

*

Не палюбіць ніводзін начальнік таго, калі падначалены мудрэйшы за яго.

*

Наколькі мера існавання света штодзень прадаўжаецца, настолькі нітка жыцця чалавека — скарачаецца.

*

Не адгародзіш варожасці плотам.
Не ўстанавіш міра пад кулямётам.

*

Гэта не багацце, калі ім хваліцца.
Багацце тады, калі ім дзяліцца.

Язэп Карпюк

ДЗЯКУЙ ЗА ДАПАМОГУ!

— Іван Пятровіч, мы прафсаюзны сход праводзіць будзем?
— Будзем!
— А даклад на ім хто-небудзь зробіць?
— Абавязкова!
— А выступаць на ім будуць?
— Будуць.
— А пастанову мы прымем?
— Абавязкова.
— А ў прэзідыум трох чалавек выберам?
— Выберам!
— А дэлегата на куставую канферэнцыю выберам?
— Выберам!
— Ці не правесці нам сход у сераду?
— Правесці.
— Ці не запрасіць на яго старых членаў прафсаюза?
— А як жа!
— І прадстаўніка вышэйстаячай арганізацыі?
— Зразумела!
— І пачнём яго, як звычайна?
— Як звычайна.
— І сакратарка Траляля няхай усіх папярэдзіць?
— Няхай Траляля...
— Даклад, вядома ж, мне даручыце?
— Вам.
— І ўсё астатняе таксама?..
— І ўсё астатняе.
— Прабачце, што адарваў вас ад важных спраў.
— Нічога, нічога. Заходзьце.
— Дзякуй за дапамогу, Іван Пятровіч!

Уладзімір Цвяткоў
(„Вожык“ № 3/1989)

ГУМАР З ГАБРАВА

*

Балгарскі горад Габрава з'яўляецца месцам штогадовых міжнародных фестываляў сатырычнай і гумарыстычнай літаратуры, а габраўцы лічацца сярод балгараў самымі дасціпнымі. Нашым чытачам прапануем гумар аб габраўцах.

*

— А дзе твой пярсцёнак?
— У гэтым тыдні носіць яго мая жонка.

*

— Печаў знаходзіцца на вельмі вострай дзюсе.
— Дык можа запрасіць яго на абед?

*

Два жыхары Габрава паспрачаліся і пастанавілі вырашыць спрэчку ў дуэлі. Каб не рабіць з сябе пасмешышча ў сваім горадзе, прыдумалі біцца ў іншай мясцовасці, далёка ад Габрава. Адзін з іх купіў білет толькі ў адзін бок, а другі — зваротны.
— Бачу, што не разлічваеш на магчымасць вяртання, — іранічна заўважыў адзін з сапернікаў.
— Вярнуся! З тваім білетам.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ЧАГО ВАДА КАЛАМУТНА
(народная)
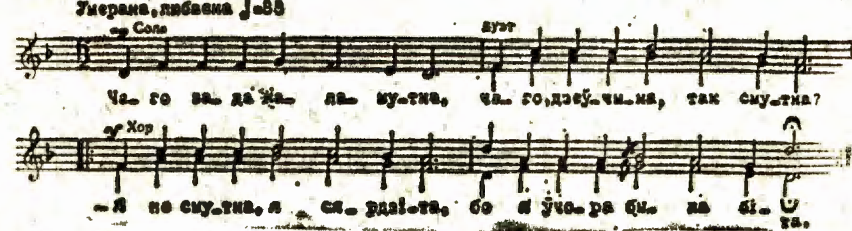
Чаго вада каламутна,
Чаго, дзеўчына, так смутна?
— Я не смутна, я сярдзіта,
Бо я ўчора была біта.*

Біла мяне маці з ночы
За Іванкавы чорны вочы,
Шчэ й казала будзе біці,
Каб Іванку не любіці.

Мамка мая даражэнька,
І ты ж была маладзенька,
Ты ж хадзіла так за бацькам,
Як цяпер я за Іванкам.

Табе лёгка было, маці,
Між сваімі выбіраці,
Выйшла ты за майго бацьку,
Я ж люблю чужога Йванку.

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца.

*

Эпітафія на вясковых могілках: „Тут спачывае Анатоль Б., які дваццаць год пражыў у цёшчы і памёр з цвёрдым перакананнем, што ў будучым чакае яго лепшае жыццё“.

*

Аб'ява ва ўніверсальным магазіне ў Чыкага: „Скаргі прымаюцца на 23 паверсе. Ліфт не працуе. Просім карыстацца лесвіцай“.

*

Прыгожая маладая дама здае экзамен на шафёрскія правы. Экзаменатар пытае яе:
— Што абазначае белая лінія пасярэдзіне дарогі?
— Гм... Пэўна, гэта для веласіпедыстаў...

Чалавек можа ўсё! Асабліва рабіць выгляд, што ўсё можа.